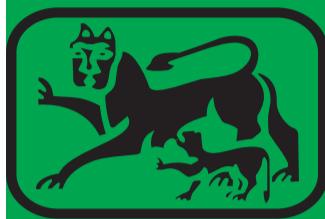

ЛИТЕРАТУРЕН ГЛАС

БРОЙ 247 Година XXXI
януари-февруари 2025
Цена 1,00 лв.

ВЕСТНИК ЗА ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА

Основан от Д.Б.Митов и списван от него
от 1928 г. до 1944 г. в София

KAT № 430 ISSN 1310 - 7917

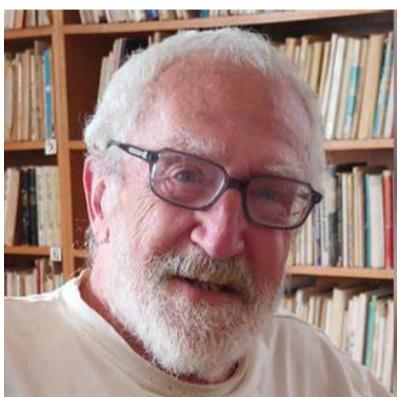
*Празник с
Баба Марта*

ДА ОБЛЕЧЕМ ПАРК "ПЕТИ ОКТОМВРИ"
в уникална червено-бяла премяна

1 март
11:00 ч., парк "Петти Октомври"

ОВЩИНА СТАРА ЗАГОРА

3 МАРТ
Ден на Освобождението

Румен

Стоянов

ПРИЗИВ

Криво да седим, право да говорим: най-вече три неща предвардили са ни да оцелем като българи в отоманско/турското робство/ владичество/ съжителство/ присъствие, траяло ни едва полухилядолетие: Православие, език, народотворчество. Роди се по милостта Му отроче, дали с пол мъжки или женски, то бивало кръщавано. А още преди месеца шестия в майчината утроба оно прочувало за езика нам наущният, в мира сего проговорвало. И живеело с български носии, игри, песни, танци, обичаи, вярвания, обреди. По тоя начин Православие, език, народотворчество съставяли, макар и непреднамерно, своего рода спасително единство.

Подир славния и героичен 10-и отново строим черкви, прицърквия (параклиси); в додатък непредвидимо избуха силно и прекрасно увлечение по всякакви народотворчески прояви, осъществявани от деца четири-петгодишни до стар(и)ци по над осемдесет лазарника. Двете прекрасни

явление са напълно забележими, чак забележителни, а техният бой обнадеждяващо расте.

За жал, срам и позор съвсем различна, чак противоположна, е ситуацията на положението в говора ни мил: с лична и обществена немара обрекли сме го на изоставеност и пренатъпване с готовляци/ дошлици/ навляци/ вносляци/ натрапници/ чужбиняци/ излишници. По тоя мерък начин речниковия ни състав го скоротечно разбългаряваме.

Уви, не преувеличавам ни капчица, още по-малко прашинчица: в продължение на 35 години, любомъдрий, да си чул за една-единствена изява от порядъка на кръгла маса, или нещо сходно, предназначени да разгледаме състоянието на родната ни реч в условията на глобалясалост + демократясалост и какво да правим в нейна защита като върховна първоносителка на всебългарщината? Това пълно и разобличаващо ни мълчане равнозначи с неотменено провеждана политика за обезбългаряване. У нас изобщо няма дори намек за мерки, целящи да възпираме или поне осезаемо ограничаваме хицния наплив с обуквени вносотии. За да проумееш ти самият какво става на попрището езиково, помисли колко българоновици са ти попадали в последната година и колко чужбински, съотношението между тях необоримо сочи какво ще бъде оно след половин век. А понеже словесността е неотменно взаимопреплетена, взаимооснована с душенагласата и

умонагласата ни, става предварително ясно, че вървим към тяхното, сиреч нашето, разбългаряване. По тоя жизненоважен въпрос учреждения, чито преки задължения изискват ясни, твърди становища, непроницаемо безмълвничат: БАН с неговите Институт за български език, Литературен институт, Министерство на образованието, Министерство на културата, университетски катедри. Също тъй постъпват и творческите съюзи (изключая СБП), те дружно и себеразличаващо си трайкат, по щраусовски заврели глави в пияска: щом няма възражения, значи няма проблем. Най-тежката вина пада върху Съюза на българските журналисти, понеже именно те най-осезаемо = решаващо, чрез осведомителните средства, налагат разбългаряването на говора ни мил.

Унизителното, все по-чуждосъставно положение на речника ни е сборувана последица от няколко причини, всички те наше доброволно и нам вредно дело: пълна липса на държавна езикова политика; работолично чуждопоклонство = чуждоугодничество; явен недостиг на лично и обществено достойнство; национално безродничество; мързелащина; тихо-мълък посевероамериканчване; безразсъдъчно модаджийство; снобшина. Някой някъде отлично знае, че мислене и език са неразъдъчно взаимообвързани, та посредством целенасочено и скоростренно променяне на словесността желае то бързо да напредва и в мисловността. По тая причина опазвайки изказовата ни чистота съхраняваме нашата културна

самобитност, която скорострено и себевредно погазваме, во главе с нея самата обозначеност, не я щем, подлагачески, себеразличително възлюбихме идентичност.

Как инакояче да обясним изобличителното отсъствие на каквато и да била противопоставеност? Никого ли не дразни мърхолевенето на изказността ни? Мигар Институтът за български език одобрява преестественото ѝ блатязване? Ако да, нека го обоснове научно пред обществеността, ако не, пак да излезе с постановка, но да си кюта най-безгрижно е, според мен, крещяща безправственост. И съдейки по непроницаемото дълголетно безмълвническо излиза и много яко ни влиза: Институтът – безделнически досежно защитата на езика (чети същинето + живеца) ни – тихомълком подкрепя зловредното обезбългаряване. Понеже чрез данъчните си отчисления учреждението издържаме го ние, имаме пълно право да знаем какво прави то за съхраняване впечатляващото ни словобогатство. Ала искрено признавам, моя смиреност отдавна отвръщава (ако иска/шеда годаде, кой му пречи, забранява?) и съвсем основателно смятам, че нямаме друг изход, освен: да създадем Всенародно движение Езиковъзраждане. За тая високоблагородна цел трябва да образуваме инициативен комитет и неговите членове ще изработят необходимите устав и програма за действие. А ти, любомъдрий, се присъедини и други съмишленици приобщи кога видиш, че езиковъзрожденци започват своя/нашия поход за възпиране потопа с чуждици зловредници.

НОВИ КНИГИ

Иван Матев, Сълзи върху желязото, Община Стара Загора и Музей „Литературна Стара Загора“, Изд. „Булгет“, С. 2024.

Иван Енчев, Ехо от бързей, стихотворения, Изд. „Българска книжница“, С. 2024.

Иван Д.Христов, Отражения, литературна критика, ИПК „Екобелан“, 2024.

Радка Баева, Есенно равноденствие, стихове, Изд. „Народно читалище Даскал Петър Иванов“, Стара Загора, 2024.

Стефанка Мирчева, Прозорец навътре, лирика, Изд. „Лаген“, Стара Загора, 2024.

Стефан Станев, Ретро, разкази и спомени, Университетско издателство „П.Хилендарски“, Пловдив, 2025.

Живка Барова, Намигване, разкази, изд. „Палмира“, Стара Загора, 2025.

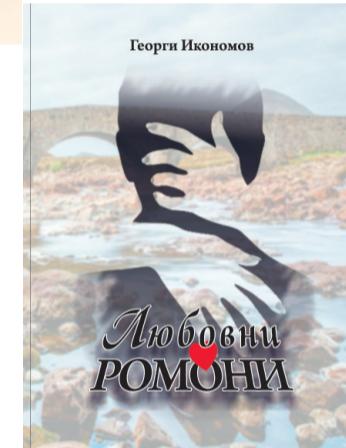
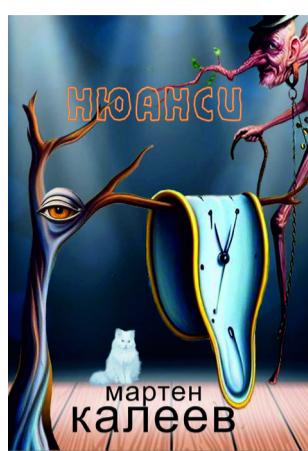
Георги Икономов, Любовни ромони, стихотворения, Изд. „Народно читалище Даскал Петър Иванов“, Стара Загора, 2024.

Йордан Пеев, Пастирът на светулките, стихотворения, Изд. „Литера прнт“, Стара Загора, 2024.

Мартен Калеев, Нюанси, тристишия, Изд. „МегаПринт БГ“, 2025.

Светла Йорданова, Проблясъци в календара, стихове, двуезично, Изд. „Фабер“, 2025.

Йордана Йорданова, хайку, приказни герои, двуезично, Изд. „Фабер“, 2025.

ПЪРВИ КОНКУРС ЗА ХАЙКУ „СЪЗЕРЦАНИЯ В АЯЗМОТО“
Редакцията на сайта за изкуство, култура, образование, православие www.dolap.bg и Български хайку съюз имат удоволствието да Ви поканят да участвате в Първия хайку конкурс на тема „СЪЗЕРЦАНИЯ В АЯЗМОТО“.

Конкурсът е посветен на 130 години от създаването на уникалния Парк „Аязмото“ от Митрополит Методий засадил собственоръчно първите борчета на Ахмак баир и като апостол положил основите на грандиозната си екологическа програма в своята епархия. „Аязмото“ е любимо място на старозагорци за отдых и открито. Паркът е сърцето и белите дробове на Стара Загора. Богатството на български език е наистина омагьосащо и свидетелства за култура, която сякаш е създадена за хайку поезията, като и двете са базирани на метафора.

Теми, които може да присъстват в хайку за конкурса: парк, аязмо /свещен извор/, кипариси, изгрев, залез, любимо място, пейзаж, алеи, сезони в парка, растения и животни в парка, преживявания в парка, легенди за Аязмото, фонтани, Жабките, храм „Св. Теодор Тирон“ и т.н.

Конкурсът е във две възрастови групи: – Ученици 8-12 клас

– Автори над 18 години

Конкурсът е таен. Приемат се нови, непубликувани и неизпращани в други конкурси хайку на български език. Заглавието може (не е задължително), да фигурира във Вашите стихове.

Моля при кандидатстването, отбележете в коя възрастова група кандидатствате
Изпращайте от 1 до 3 броя хайку в самия текст на писмото, придружени от Вашето име, имейл,

телефон и пощенски адрес на: kultdolap@gmail.com

Прикачен файлове не се приемат. Всички хайку, заедно с личните данни на автора трябва да бъдат поместени в самото писмо. В темата на имейла задължително отбелявайте: Конкурс „Съзерцания в „Аязмото“.“ ЖУРИ на конкурса са утвърдени автори на хайку, членове на Български хайку съюз: Диляна Георгиева, Зорница Харизанова, Надежда Станилова

Координатор на конкурса: Уляна Късева, тел. 0885878630

Краен срок за изпращане на творбите: 31 март 2025 г.

Обявяване на наградени: 17 април 2025 г. Световен ден на хайку

Наградените творби ще бъдат публикувани на сайта и ще бъдат включени в различни печатни материали, отбележаващи важната годишнина.

Предвидени са първи, втора и трета награда във всяка възрастова група. Първа награда: ваучер за книги на стойност 100 лв. и допълнителни поощрения за 2-ро и 3-то място.

ОБЩИНА ГОРНА ОРЯХОВИЦА
НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ «НАПРЕДЪК-1869» -
ГОРНА ОРЯХОВИЦА
Литературен клуб «Асен Разцветников»
при НЧ „Напредък – 1869“
О Б Я В Я А Т

VI НАЦИОНАЛЕН ЛИТЕРАТУРЕН КОНКУРС

«АСЕН РАЗЦВЕТИКОВ»

за поезия и проза.

Конкурсът е анонимен, без такса участие.

Тема на конкурса: «Кралица или пеперуда - тамян в първия ми гръх»

Условия за участие: поезия – ЕДНО СТИХОТВОРЕНИЕ – максимално до 28 стиха ; проза – ЕДНА ТВОРБА (разказ, пътепис по преживяно или есе) - до 4 печатни страници A4

Творбите да са на български език, с шрифт Times New Roman - 12, да не са публикувани на хартиен или електронен носител и да не са награждавани в други конкурси до обявяване на резултатите.

Възрастови групи: I – от 11 до 14 години /5-8 клас/, II – от 15 до 19 години /9-12 клас/, III – над 19 години

Заявки за участие на e-mail: konkursi.napredak_1869@abv.bg
под наименованието – конкурс „Разцветников“ – в два файла – единият с творбите, а другият – жанр, имена, възраст, телефон, адрес и имейл на автора.

Срок за приемане на творбите: до 30 юни 2025 г.

Христина Радомирова**ОБРАТНО БРОЕНЕ**

Отброявам се с дългите седмици и с безкрайните дни, часове, със самотните клисави делници и минутите — в мен векове...

Отброявам се с вялите сутрини и с кафето ми с мисли по теб, с тишината, в която заслушана, драща някакъв блудкав куплет...

Отброявам се в скучните вечери...
Халба бира против самота...
С всяка гълтка по-малко далече си...
Щом заспя, ще отмине нощта.

И когато след края на времето
миг едничък сбере вечността,
ти с първичния взрив на вселената
ще почукаш на моята врата!

Обич, твоите стъпки дочакала,
всяка липса превръща в трамплин.
Че от болка с мнозина съм плакала...
Но от щастие само с един!

НЕ МЕ Е СРАМ

Aх, тази моя пролет полуудяла...
в горещите ми вени връхлетя!
И толкова съм вишнева и бяла
с най-шеметния устрем на кръвта!

И няма как от себе си да скрия —
животът е такъв безценен дар.
А всеки атом в мене е стихия
на хвърления от съдбата зар.

Да, луда съм. Но много ми приляга!
Да си призная хич не ме е срам!
Аз сутрин ставам, вечер пък си лягам,
прегърнала нестихващ ураган!

РАЗБРА ЛИ?

Тъй не достига ми времето с тебе...
Все нещо остава неказано пак...
За дните ми светли си устрем потребен,
а в тъмните нощи си верен компас.

Животът ми – тази разкъсана цялост,
горчиво се смее и сладко мълчи.
И смисъл намирам в надеждата бяла
да събудвам не мойте, а твойте мечти.

Да топля душата ти, щом е студено,
да светя в очите ти, стане ли мрак,
да бъда посока по пътя ти земен...

Разбра ли, че карам най-лудия влак?!

ПИЯНО СТИХОТВОРЕНЕ

С тежко вино ти ме омагьоса...
Болката се нейде запила.
Няма смисъл даже от въпроси –
отговор са монте крила!

Знам, че всъщност мое е небето,
пък макар и в четири стени!
Истински свободно е сърцето –
то познава други висини!

Хората ли?
Te са недорасли.
Слепи са за тази светлина,
дето свети в нашите компаси.
Пила съм!
Без чувство за вина!

Янчо Михайлов**БОЛНИЧНО**

Moите мъртви нахлуват в съня ми –
това все по-тясно пространство,
притискат ме в ъгъла,
един през друг разговарят,
както болките в мен,
се надвикват.

КЪСНА ЕСЕН

Съсухрени дни –
гларуси, влечещи
по земята крилете си.

Настървени вълни
ръфат брега, осеня
с огризи от лятото.

ПОРТРЕТ

Прегоряха безвкусните гозби
на последната муза.
Вкисна виното,
стана оцет,
готов за сиване в раните.
Фъфли вече поетът,
дъвче големите думи,
които изрича.
Рядка косица,
като лавров венец,
се е свила
върху голото теме.

КРАЕН КВАРТАЛ

Лица, белязани
от коловозите
на гризките и на въздишките.
Улици с разкривени,
подобно болни зъби, павета.
Сгради намръщени
като надвиснали облаци.

И зад стената
на стелецата се мъгла
мъждука хоризонтьт –
път, отвеждащ
към градското гробище.

ЗИМЕН АВТОБУС

Дъх безпомощен
в затворено пространство.
Запотено стъкло...
Неразличим
светът отминава.

УТРО Е

Денят стремително се
втурва,
помита по стълбището съня,
без дрехи
изхвърля ме навън,
затръпва
вратата зад гърба ми.

Утро е.

ВЪПРОС

Синджир или роб съм
в кервана на дните –
това се страхувам
да се запитам –
или пък кучето,
дето си лае
подир кервана
и следва го в края?

И СЛЕД ТОВА

Щастлива съм, когато се усмихваш
и щом ти е уютно с мен.
Потребна съм. Това придава смисъл
на всеки миг, взаимно споделен.

И силна съм, когато ме прегръщаš,
във вените ми вливаш топлина...
А лудостта ли? Тя ми е присъща —
стихия съм от страст и светлина.

Докосване... И струни на китара
възбуджат мъжките ти сетива!
Взривяваш ме! А всяка клетка пари!
Обичам те докрай!
И след това!

Из стихосбирката под печат „Опция Живот”, Изд. НЧ „Даскал Петър Иванов”, Стара Загора.

Галина Вълчева

„Душата ми плаче за сняг...
За бяло, за чисто душата ми плаче...”
Стеван Цанев

Не обичах снега,
не очаквах снега
и въздушните светли дантели –
ослепявах от тяхната бяла тъга,
от безкрайните пътища бели.
И душата ми плачеше
не за снега,
не за тихите, чисти пространства,
а за сини и жълти от зной небеса...
С упорито докрай постоянство
не обичах, не исках,
не чаках снега!
А пък той, безпощадният скитник,
е кръжал и гнездо си е вил
край брега –
край пшеничния дом
на косите ми.
И макар че безснежно живях досега,
как се моля: до утре да трупа!
Свойте пресни небесни
да вдигне снега,
който днес
под краката ми хрупа.

Светлана Николова**ПОКАЯНИЕ**

Твърде призрачно стана в новия град,
уж е ден, ала крие се в тъмното моето време –
свирто дръзко, с един нелекуван инат,
макар да знае, че точно в 8 ще му сложат ярема.

Другите хора се пълнят в трамайната паст,
някои (може би) носят мечти, за да бъдат различни,
но тъй е претъркано в трамвая на новия град,
че често мечтите си тръгват,
смазани от безразличия.

Затова крия мечтата си далеч от паницата хляб.
И от себе си даже я жертвено крия, защото,
под ярема на честното бреме, заситила глад,
от безлико приличие, зная, ѝ свършиам живота.

По чернокрилите покриви търся да видя човек –
коминочистача от старите книги, от детските зими.
И не вярвам, че е станал излишен в бетонния век –
просто някой е откраднал всички комини.

Просто някой е събркал и е болен от срам,
а човешките сажди се трупат в големи купчини...
Но аз вярвам, че от трамвая на новия ден
ще видя разканян крадец да ни връща комините.

КОЛКО МНОГО ВОДА НЯМА ТУК...*

В памет на Стеван Бонев

В тази суха купчина пръст
колко много вода няма,
а е поникнал кръст –
вместо люляк или циклама.

Гукат гълъбите. И кацат
по двете му рамена.
Сладкият дъх на акация
го залива като вълна...

Петък разпети е. Свещите –
като вдовишки ръце
жално припукват...
И веществите
сигурно носят сърце.

А може би просто случват се,
както ти сам предвеша,
даже в безводната купчина
всичките странни неща:

СЛЕД ПОРОЯ

Беше внезапна и никак нелепа
подраницата пролетна бурия –
изведенъж завала и задуха свирепо,
цветовете обрути.

След пороя намерих една пеперуда,
удавена в калната локва –
над нея навярно е пърхала лудо
с крилцата си мокри.

А после е паднала, вече без сила,
в канавката мръсна край пътя,
но даже и мъртва бе украсила
водите ѝ мътни.

НОЗЕТЕ МИ СА БЕЛИ

Колко ли много жени паяжина от стъпки са плели?
Слизам по чужди следи, помнеци бялото вчера.
Под нозете ми стеле се пласт от забравено детство,
в което се смеят в захлас самодиви и змейски невести.

Пада бавно денят и я виждам тъй странно наблизо –
обикновена чешма, а пък бълки Славейкова риза.
Просто чиста вода, но изпира от хорски неверия,
с очи на девойка била – пишело в старо поверье.

Някак пусто е тук. Все по-малко в никото слизат,
но чешмата напук – още бълки на хората ризите.
И с вековния бряст, дето вечер излиза на светло
си говорят за чест, за добро и за стари поети.

Пада бавно денят и рисува земята в червено
и открива една дълго писана общ във мене.
Отпивам с шепи вода, как библейски е чиста, за Бога!
После тръгвам по чужди следи. На една Белонога.

СЪНИЩА

То просто събираще сънища. В стари ръкави,
в летни премързнали джинси на горния рафт,
зад бялото сънце, което само си направи
за да грее на болния плющен жираф.

Грижовно ги събираще в шепи. По-бледите сънища
завиващие с цветен и дъхав (преди) станиол,
които жената от кухнята – дрезгово-гъгнеша,
някак нарочно забравяще в детския хол.

Тефтерче с море. Плач. И играчки тъгувави
често в бледия сън си намираха топъл подслон.
А то вземайше четката и до болка рисуващо.
Къща рядко рисуващо. По-рядко дом.

МОЕТО БЛАГОВЕЩЕНИЕ

Аз не помня дали съм сънувал тази картина...
Във уюта на своята стая с прозорец квадратен
чувствах как приближава поредната зима
и от студ е настърхнала, все още топла, земята.

Като тъмен чадър се надвеси небето ревниво
над изящния връх на отсрещната тънка топола –
чувах вятър в листата ѝ тънко да съска и вие,
виждах как се огъва снагата ѝ, стройна и гола...

После сви над съседската стара череша
тази сляпа вихрушка, прекършвайки нейните клони.
Връхлетя под стрехата и праните бебешки дрешки
разпиля и понесе, като пухчета, от балкона.

„Ето на, си помислих, от моя прозорец квадратен
до хвърчащите дрешки навън нямам време да стигна –
ще ги пръсне сега по земята свирепият вятър,
ще ги валя в прахта и бог знае къде ще ги вдигне!“

Ала той ги пое, полюля и ... гневът му утихна.
И, вместо снежинки, пеленки заваляха надолу –
съкаш белите божии ангели там закръжиха –
под изящния връх на отсрещната тънка топола...

Худ. Валентин Дончевски

Понякога ярко сънуващо.

Тогава на утрото в клоните
над бялото сънце, жирафа и свития свят
от празна саксия, ей-тъй, напук на сезоните
и зиме, и лете детето събираще цветя.

А когато нощта го целунеши тъжно и нежно
и ветровете се гонеха стръвно отвън,
над Дома съкаш се сипеше град от надежди,
а майка му чакаше тихо в цветния сън.

ГРЯХ И КЪСМЕТИ

Есента беше млада. Стоеше на ъгъла,
с кошица, пълна с жълти късмети –
за всички, които август оставил изльгани.
(Лялото предвидливо си тръгна по светло.)

Беше приказна есен, в ръката с кафе,
хората идваша бързо с празните чаши,
със зимни очи и търсещи хищни ръце.
(Есента беше млада и гола под плаща.)

Тихо излизаха в топлия дъжд и поетите,
с жажда за вечния къс вдъхновение,
а вятърът гонеше в мокрото жълти късмети.
(Поетите мислеха късметите за дребнотемие.)

И беше октомври. И аз отдавна не бях,
земята въртеше мойта природна несърта –
общи красавата есен – с болка и с грях.
(Че лялото бях, което си тръгва по светло.)

Но и до мен долетяха шепа верни късмети –
земята знаеше, че нямам голяма вина
и ме върна за кратко – като дар за човечите.
(Късно лято за тях, а за мен любовта.)

БОГОПОЗНАНИЕТО Е РАДОСТ

Константин Еленков

“...Ще Мe потърсите и ще Me намерите, ако ме потърсите от все сърце”/Иеремия, 28:13/

Богопознанието е радост – ни казва книгата на Димитър Коруджиев «Разговор за Бога». Книги с подобно съдържание излизаха и излизат, но с подобно откро-вение не ми е попадала. Това са думи за размисъл, думи за кураж, думи за утеша. Вярващият ще почерпи от нея сили и упование, невярващият – мотиви за промяна.

Не съм изпадал в подобно затруднение: да не мога да избера мисъл за цитиране! Всичко е прелестно като изказ, дълбоко и сърдечно като смисъл! В два-три реда има сблъсък на тези, неочаквани обрати: “Да прекараш тих и мирен живот “в пълно благочестие и чистота” /I Tim.2:2 /... И в пълна неизвестност – някъде, в провинциално градче. Светът се присмива на тия неща.” Благочестие ... Забравена дума. Забравени чувства: “Прости на ближния си всяко зло. Враждувай само с дявола”...

Такива книги укротяват, смиряват, извисяват. Но най-вече – просветяват. Първото нещо, което усетих в нея, когато я зачетох, беше светлина. Има, естествено, неща, над които съм промишлявал и които възприемам като мои: “Православният не изпада в транс, защото не се нуждае от болна духовност...” Веднага си спомням за една покана от посредници на някаква секта в Москва – бяха млади хора! – да присъствам на религиозна проповед.

И къде? На стадиона в Лужники! Повечето от сектите разчитат на този ефект: ефектът на транса, на външното внушение и “енергетическото”/? превъплъщение, транс-формацията. “Православният не се нуждае от транс.” Трябва да ценим това достояние на нашата църква, нейното реалистично отношение дори към мистичните моменти; тя, православната църква не понася и не е понасяла никога постигането на Бога и Божественото при посредничеството на магически ритуали. Единението с Бога – ни казва и книгата на Коруджиев – е лично и съкровено, нищо че в Църквата (и в черквата) сме за е дно.

“Нечие присъствие те дразни. Учи се да понасяш всеки. Оттам се почва.” Често в максимите и фрагментите, от които всъщност е изградена книгата, долавяме самоукор. Или критика към себеподобните. Но без злоба и издевателство, без капчица гняв. Истинският писател е в непрестанна изповед. Но има изповеди-наставления, изповеди, които минават в досадна дидактика и самоизкушение за власт и върховенство над другите. “Разговор за Бога” е изповед-дневник, изповед

пред съмишленици. “Винаги съм искал да бъда сред гонените, страдашите, оклеветените – в най-тежките им часове. Изпитвам това желание при лоша вест – откъдето и да идва.”

...Не е странно, че в в никакви прозрения Д. се доближава до откритията на съвременната модерна цивилизация. Когато ще каже: “Сатаната е мъртв дух”, той не е и подозирал, че съвременни руски физици са изрекли: “Энтропия – это дьявол!...” Т.е. вътрешното превръщане, пропадането и неяснотата като крайен резултат от един физически (космически) процес е изчезването, празното, дуината, в която. Това е мястото, което ние доброволно сме отстъпили дявола. Там той ... най-спокойно гнезди.

Често говорим за недостиг на духовност, но не и за липса на дух; за бездуховност, но не за бездушие.

“Милост искам от вас, не жертва, БОГОПОЗНАНИЕ ПОВЕЧЕ, нежели всесъждане.”/Осия,6:6/ Този дивен стих от Стария завет Иисус Христос ще цитира седем века по-късно пред учениците Си. /Виж: Матей, 9:13 и 12:7/. Това послание е съставено от две контрастни съждения: “милост... богоизпитание,” а нежервоприношения. То сякаш е отправено към нас, знаещите, но непознаващи Христовото учение в смисъла, който изиска от нас да познаем Христовия закон на любовта, а не буквата на Закона или стриктността на тълкованието му и старанието на обредността. “Разговор за Бога” ни напечева тия именно слова: “Богоизпитание повече...”

Димитър КОРУДЖИЕВ е роден в София на 26 декември 1941 г. Завърши българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“. Редактор във вестниците „Труд“ и „Народна култура“, в списание „Платък“ и издателство „Български писател“. След 1989 г. в неговия дом е създаден вестник „Демокрация“. Той е автор на сборници с разкази и есета, на романи за възрастни и деца, на писци. Първото му напушмало произведение е романът „Подозрението“ (1978), следват романите „Градината с косовете“ (1984), „Домът на Алма“ (1986), „Преди да се умре. Фантазия за Сашо Сладура“ (1995), „1989“ (2008) и др. Сред сборниците му с християнски есета са: „Пуснете слънчевата светлина“ (1991), „Пътят на душата“ (1995), „Всичко е история“ (1999), „Тайнственият бард“ (2001), „Разговор за Бога“ (2003) и др. Един от създателите на безсюжетния психологически разказ в съвременната българска проза.

Починал на 6 януари 2025 г.

* * *

САМОТНО КАФЕ.
Потайно ухание.
Гълтката -
послушен слуга
стопля мига.

Първа капка
и денят
вече
креми в чашата:
Живеши със вълци
по вълчи
ще виеш,
дори
свой свят
да отгледаши.

... Самотно
кафе.

СЯНКАТА

1.
ЖИВЕЯ ВЪВ ВРЕМЕ,
което

зловещо
се забавлява.

Пристан

е разума.

Прикован
на кръст
е гласът
за избавление.

Живея във време,
което

зловещо
се забавлява.

2.

Спокоен съм, спокоен съм,
защото съм отчаян.

Никос Казандзакис

ОТ ПЪРВИЯ ПЛАЧ,
от първата целувка
какво ни мъчи,
та все бягаме
в кървящи
пропasti
да утолим
жаждата за обич.

3.
ОРАНЖЕВ ЛЪЧ

прогони съня.

Дали ще изгори

сянката -

скрила

виделината?

Колко сме смешни
с нашите страсти -
и в омраза,
и в любов
не намираме
покой

и подслон?

A

готови ли сме

да бъдем

забравени?

* * *

ЖИВОТ -

вкопан в песен,

в нива,

в преспа,

в обич -

дышам

напевите ти.

Акордите

попиват в мен.

Смях

просветва

през черни

души.

Сълза

пронизва

стени.

Сълнчогледите

узврха.

Минавам

през тях

като въздишка

от ден

в ден.

ПРИСЪНИЦА

Някой
хвърля
здравец
в прозореца.
Толкова
ароматен,
че нощта
лилавее.

Мама
приглежда
косите си
с ръце.

Ноща лилавее
и мрачните
мисли
летят
към пещта.

...До огнището
не пускай
несвой.

Мама
приглежда
косите ми...

* * *

ТРЯБВА МИ
това небе -
с рука на
синева,
с ненадейна
светкавица,
с тежък облак,
с който
земята бучи
и струните
на дъждада
опъват
през душата,
като
бодлива тел
размирния
свят.

Трябва ми
това небе.

„ПОЕТЬ Е ИЗГНАНИК НА ЗЕМЯТА“ – СЪДБАТА НА ТВОРЕЦА И ТВОРЧЕСТВОТО СПОРЕД НОВАТА СТИХОСБИРКА НА КИРИЛ КАДИЙСКИ „ИЗГНАНИК НА ЗЕМЯТА“

Лалка Павлова

Същността на изкуството и специфичните психологически особености на неговите създатели винаги са били енigmатични теми, поради което в общественото пространство съществуват различни определения, но до сега никой не е могъл да даде точно и изчерпателно определение за тях. Според швейцарски лекар, учен, астролог и философ, преподавател в Базелския университет, Филип фон Хохентайм, известен с името си Парацелз (1493 – 1541), „Човекът е микрокосмос или малък свят, защото той е екстракт от всички звезди и планети и от цялата небесна твърд, от земята и елементите... (...) Когато човекът се заеме да създаде нещо, той, така да се каже, поставя нови небеса и от тях нещото, което той желае да създаде, потича към него... Защото големината на человека е такава, че той е по-велик от небето и земята.“ След четири века австрийският невролог и психолог Зигмунд Фройд (1856 – 1939) допълва: „Човекът на изкуството е изразител на душевните тайни на своята епоха без да иска и като всеки истински пророк понякога го прави несъзнавано, като сомнамбул.“ (К. З. Фройд, „За феномена на духа в изкуството и науката“). Подобна позиция има и неговата съвременничка, поетесата Марина Цветаева (1892 – 1941): „Додето спим под камък неизвестен,/ долита лист – небесен гост крилат./ Поетът знае и закона звезден,/ и формулата на разъфнал цвят.“ (М. Цветаева, „Стихът расте...“, превод на Иван Николов). А поетесата, преводач, журналист и литературен критик Надя Попова, изключителен познавач на руската литература и на творчеството на Марина Цветаева, допълва с нейните думи: „Всеки поет е емигрант по своята същност, дори в собствената си страна. Емигрант в Царството Небесно и на природния земен рай. Той е сякаш емигрант от Безсъмъртието в конкретното време, нещо като невъзвращенец на своето небе“ (Н. Попова „Аз поет и в предсъмъртия стон ще остана...“). В новата си книга със сонети и други стихотворения „Изгнаник на земята“ Кирил Кадийски не само със заглавието, но и с преобладаващата част от поместените в нея свои произведения, прави подобен свой поетически и психологически разрез на тази тема:

ГЛАС БОЖИЙ

Поетът е изгнаник на земята
с най-тежката присъда – до живот,
дори все някой ден да скочи в зейналия свод,
най-истинската бездна

между двата свята –
на живите и мъртвите!

Ити, самият ти – кога ли?...
А Старецът, на всички нас пастрок,
е с лошите добър, с добрите все по-строг,
и бие ни със същата ръка, с която гали.
Каквото и да чуете от мен,
не вярвайте докрай! Аз сам съм изумен –
устата пеят, но очите плачат.
О, да – това е моят глас!
Но не – не аз, а Той говори с вас,
аз само съм тълмачът.

Сонетът има кръгова семантична рамка, създадена чрез заглавието и финала: „Глас Божий“ – „...не аз, а Той говори с вас...“. Поетът е видян като посредник между Бога и хората („аз“ – „Той“ – „вие“), той е божий избраник, част от т. н. „посветени“, един съвременен Орфей, който носи в душата си свещения горящ огън на Словото и неугасим стремеж към високи цели в изкуството и в обществената си дейност. Той не създава, а само записва Словото в моменти на богоизвънение, подобно на апостол Петър („Никога не е идвало пророчество от човешката воля. Светите

човеци са говорили от Бога, движени от Светия Дух.“, Второ съборно послание на апостол Петър, 1: 21), подобно на пророк Еремия, който говори за богоизвънението почти като принуждение да запише Божието послание („Неговото слово става в сърцето ми като пламнал огън, затворен в костите ми; уморявам се да го задържам, но не мога.“, Еремия, 20: 9). В сонета на Кирил Кадийски личността на поета съчетава в себе си участта едновременно на пророк, апостол и мъченик. Пророк, защото той е глашатаят, вестителят на Божията воля за нещо, което предстои да се случи в бъдещето („...не, не аз, а Той говори с вас, / аз само съм тълмачът...“). Той е и апостол, пратеник, Божие въплъщение на земята, който разпространява волята му сред другите и има властта да поучава и да опрощава греховете им по „законодателството“ на Десетте Божи заповеди – повелите на „Старецът“, „пастрок“ на всичките човеци земни, който е и с другите, и с него самия „е лошите добър, с добрите все по-строг, / и бие ни със същата ръка, с която гали.“ Поетът е и мъченик, лишен от свой дом и родина, които да го пазят и закрилят, той е „изгнаник“, ситуиран на прага между Светлината и Тъмнината, и белязан „с най-тежката присъда – до живот, / дори все някой ден да скочи в зейналия свод“. Функцията на поета от рождението до смъртта си да бъде мъченик, изкупуващ греховете на всички други човеци подобно на Иисус, е разгърната в цялата стихосбирка на Кирил Кадийски:

ПОДИР КОЛАТА НА ЖИВОТА

Le jour sort de la nuit comme d'une victoire.

Viktor Hugo

Развиделявало се.

А звездите бледи не залязвали.

Пристигнал и денят, но като лекар вял
се суетял над изгрева (неразведена язвали?)
и целият Всемир над голото поле кървял...
В такава нощ Поетът се родил!

И в утрото, преди да лумне то,
поел – какви коне, какви крила! –
по пътя бос, с попукани пети.

Когато и последните талиги

са стоварени на гумното,
нощта пристига и за бедните

отново земното си зърно не пести.

Дори да има хляб, за теб трохите са, поете,
помни, че сред ламтene, козни, съзаклятия
в изрятия житейски коловоz
душата на поета като Рут събира класовете,
изпаднали от слънчевия сноп

в колата на богатия

живот – о, този стар,
не спрял да се плоди Вооз!

Драматично оцветен контраст, съчетан със саркастична ирония, бележи момента на раждането на поета. Сред мрака на нощта, в която „целият Всемир над голото поле кървял...“, преди „да лумне“ утрото, се появява митичният летящ кон Пегас („... – какви коне, какви крила! – „), изпод чиното копита рукат онези свещени извори, родили деветте Музи на въдъхновението. Тази на пръв поглед красива асоциация обаче е помрачена от мъченическата визия за поета, поел по пътищата на живота „бос, с попукани пети“. Съдбата му контрастира на мотото на сонета – „Денят омекоява нощта като победа.“, Виктор Юго – защото в дните на своето битие той получава само „трохите“ от пищните трапези на ония, които през „ламтene, козни, съзаклятия“ изриват неговия „житейски коловоz“. Той, поетът, божият пратеник на земята, има съдба като на моявската вдовица Рут от библейската легенда, която е принудена заедно със слугите на богатия Вооз да събира изпадналите житни класове след жетвата на полето, за да има какво да сложи на трапезата в бедния си дом. В живота, „една огромна сточна гара“, „крупният със за-

шилите джобове“ („Сточна гара III“, „В казиното на живота“) поетът е и жертва, и палац на себе си („Земетръсна зона“). Докато е жив, той е каторжник „в адската каменоломна на словото“, по-тъжен и от „държано зад решетките животно“, дори когато следва стъпките на Иисус, далечния потомък на слугинята Рут. Защото нему е отредена „най-тежката присъда – доживотно / изгнание в езика, в своя плач“. В днешния ни свят, когато „текат реки от сълзи и от зълъ“ и за всичко винаги се плаща, когато животът се превръща в ехо, поетът би трябало да ражда „вик за свобода“, защото „да пукнеш като пее е по-добре, отколкото да си до гроб / роб“ (из „Песен на песните“). Уви, толкова болезнено тъжно звуци днес онзи химн на братята Кирил и Методий за възродения български народ, защото някогашната могъща и уважавана в света България сега върви към своя Гергьовден като покорно агне:

ВЪРВИ, НАРОДЕ-Е-Е!

Гергъовден мина, идат 24 май и 2 юни...

*O, не! Той тая участ сам си я избра –
народът и за себе си отдавна непотребен!
И не от връх на връх се носи днешното ура!
А тук, под Герба – от молебен на молебен.*

И пак – навсякъде! – нещастия...

Горчи! Боли!

Върви, народе прости –

*не с този ли, що Спасителя прободе! –
върви – да стигнеш някога, народе-е-е,
поне където вече сме били!*

*Поетите ни днес народ корав и смел не са,
мечтите – скромни, за пари или за слава!...*

*За хлебеца загризен по-напред,
не само не нощува в запустяла мелница,
и с вятърните мелници дори не се сражава
подриваният български поет.*

Колкото по-дълбоко поетът Кирил Кадийски навлиза в оценката си за състоянието на съвременната българска поезия и нейните създатели, толкова по зълчно-изобличително и жигосващо става словото му. Защото Бог в днешния български свят е захвърлен на бунището, а вярата е станала поза, маска, зад която се крие Баал (Баал), финикийският демон, единственото божество, на което днес се кланят поетите, които се стремят не към духовни висини, а към материални блага и слава. Неслучайно в превод името Баал означава „господар“. Отдавна е отминало онова българско време, в което поетите съвързват творчеството, живота и смъртта си с високите каузи за свобода, равенство и братство, готови да ги защитават докрай. Време, в което думите поет и борец за човешки свободи и справедливост са били тъждествени. Време, в което поетите са създавали творби-зnamena и заедно с осъдените на смърт са посрещали своя последен час с песните на Чинтулов и Христо Ботев. Мъртвите поети на България (Ботев, Гео Милев, Христо Ясенов, Димчо Дебелянов, Никола Вапцаров, Цветан Спасов...) днес са потънали под праха на времето и ги споменаваме само на празници, криеики зад техните думи собствената си низост и продажност. Сегашните български поети, „алчни твари, гмеж славолюбива“, не са склонни да нощуват в запустели мелници. За тях търде „меко“ звуци Вазовото определение, че се задоволяват „с покривката и хляба“ („Отчество любезно“). В суматохата за пост, пари и слава те отдавна са забравили „мъртвите, чиято кръв все още се пролива / с дъжда, със сълзите на майки, на вдовици и деца...“ И в омагьосания кръг на своите дребниви битки съвременният български

поет, „разяден мозък с мрачно подсъзнание“, дори не си задава въпроса: „Кое е по-достойно? Да си Хераклит – с прочутата река! – и да мъдруваш над горящата Украина – (...) Или с оръжие в ръка / да бъдеш там, където и убитият поет все още се сражава.“ („Четейки Шекспир“, „Наш наущник“, „Централните новини“, „Мъртвите сибирски полета“, „Апокалипсис IV“, „Върви, народе-е-е“). Новата стихосбирка на Кирил Кадийски обаче е доказателство, че и днес съществуват два вида поети, тя потвърждава истинността в думите на Марина Цветаева: „Знаете ли защо съществуват поетите? За да може да има някой, който да говори без срам за важните неща.“

ГРОБЪТ НА НЕЗНАИЯ ПОЕТ

На Методи Джонев, когато
всичко около е коленичило...

Страната на убитите поети –
България! Каква велика чест! Какъв
завиден дял...

Но ти, нима по тоя път отдавна не пое ти?

Да те убият,

без да са пролели капка твоя кръв!

Уви, вълкът отдавна чака с жален вой!

И самодивите... Венчаният за Свободата –
единствено рождената дата
обречен е да има той!

Нима умира всеки истински поет?

И кой е днес поредният? И кой поред?

И чий е този ужас? Мой ли? Твой?

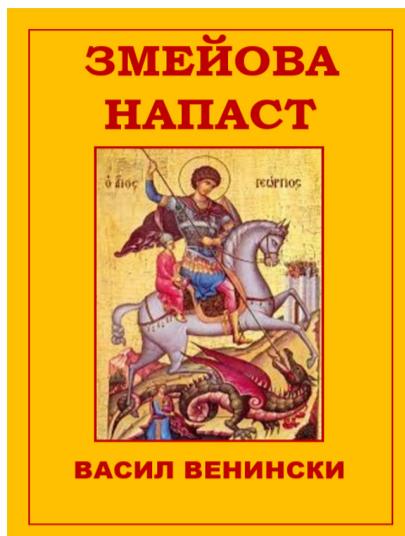
На някого ли? Ничий ли?

Увиснал на въже? Набит на кол... О, не!

Не, днес поетите не са дори на колене –
те просто са покорно коленичили!

Както в целия свят днес, така и в България, цари морален упадък на религия, изкуство, социология, икономика и политика. И е особено трудно както за обикновения човек, така и за творческата личност, да се ориентира в този хаос от тенденции и посоки към бъдещето. Външността в историята винаги е налице някаква повтаряемост. В едно от писмата си до австрийския поет Райнър Мария Рилке (9 май, 1926 г.), Марина Цветаева отбелязва: „Поет е онзи, който преодолява живота, длъжен е.“ За да може обаче да стори, е необходима не само сила на характера, а и висок интелект, многопосочни познания, съчетани с интуиция и талант в сферата на словото. Кирил Кадийски безспорно притежава тези качества. Такава е оценката за него от всички, които по една или друга причина са докосвали до негова поезия. Затова ще завърша моите размисли върху новата му книга с обобщението, дадено от Георги Борисов в словото му за премиерата на сборника „Сонети“ (26 октомври, 2022 г.), още повече че то звуци като своеобразно допълнение към темата за твореца и творчеството: „Кадийски съвсем не е разслъз в саксията на литературата, нито просто е разкошно цвете, пък било то и на злото, както се струва вероятно на мнозина. (...) Изключено е той да се прочете на един дъх или в състояние на запой дори за седмица. Повече от десетина наведнъж, поне аз, не мога да поема. Затварям книгата и я оставям на страница, затварям очи, после пак я отварям напосоки и пак чета и препоччитам. И все едно, че ги чета за първи път. Вярно е, че съм отровен от литература, че като негов колега в класическия стих не мога от пръв поглед да се насладя изцяло на съдържанието им, че вниманието ми отв

ОТ ПАВЕЛСКО ДО БЕЗКРАЯ И ОБРАТНО

Васил Венински е автор, който за няколко десетилетия се утвърди в българската литература със своя самобитен стил и характерни герои и сюжети, тръгнали от Средните Родопи, където е родното село на автора Павелско, и стигнали до сърцата и умовете на хиляди читатели у нас и по света. Каква е тая магия на разказвача, та нали вече литературата ни се гордее с постижения на цяла плеяда творци от митичната планина на Орфей, съхранила в пазите си безценни исторически и културни пластове и превърнала се в крепост на българщината и народната мъдрост. Очевидно коренотърсаческата традиция в нашата словесност има своето продължение в творчеството на Васил Венински, но той, стъпвайки на традицията, върви по своя пътека и открива нови, неподозирани и непознати досега предания и конфликти, в които стари и нови времена се сливат и допълват, както се множат и допълват родовете, селата, градовете и поколенията до съвремието и бъдните простори, где то не може да стигне ози, който няма минало и няма настояще.

Родовата и националната памет са в основата на белетристиката на Васил Венински. Умението да дълбабе в недрата на спомените, да търси изворите на вековната мъдрост и да пресъздава този многобагрен свят, да го споделя с читателя, е въщност преосмисляне на житейски съдби и исторически сблъсъци. Защото Венински не е останал там със сюжетите и героите си в миналото, а постоянно ги съзимерва с настоящето, с днешните радости и тревоги на българина, за да не се изгуби онай изконна връзка в нашия ген, която ни отличава от другите народи и ни крепи и в най-преломни години и векове. Не случайно най-значимите постижения на историческата проза са онези, които дръзват да покажат истината за миналото и тя да се превърне във фактор за себепознание и осмисляне на живата реалност. Така Васил Венински превръща архаиката, вехти предания и легенди в съвременен прочит на регионалната история, част от общото битие на сънародниците ни, половината от които вече живеят, множат се и работят извън днешните граници на родината.

Известно е, че в белетристиката майсторите на късния разказ се боят на пръсти. Искам да подчертая, че Васил Венински е един от малцината такива майстори в днешната ни литература, неговият стил е запомнящ се, разпознаваем, самобитен не само с изследването на исторически моменти и нрави от богатото наследство, не само със сочните диалектизми, обогаващи литературния език, не само с превърнатото на местни личности и герои в национални и общочовешки, а и с умението да разказва непринудено, живо и обаятелно, динамично и полемично. Често повествуванието му тече бисто и буйно като пролетен родопски ручей, за да навлезе в дълбоките вирове на подсъзнателното и съзнанието. Темпоритъмът на такива творби следва ударите на сърцето и линията на съдовните страсти и конфликти, за да изкристализират непреходните ценности на человека, израснал на

Димитър Христов

ЗА ДА ПИШЕШ ЗА ДЕЦА...

За да пишеш успешно книги за децата, трябва преди всичко да си опазил жива и непомрачена от пессимизъм или лош житейски прагматизъм душата си. Или иначе казано, трябва да си съхранил детето в себе си.

Това беше първата ми мисъл, след като прочетох най-новата книга за деца на Бистра Ангелова-Янакиева – „Котараци Мърмустаци“, излязла наскоро, през 2024 година. И пред мен се разтвори един свят, населен с литературни герои – деца, възрастни и „говорещи“ животни с тяхната чистота, дружелюбие и оптимизъм. И не на последно място – желание да участват всички активно в общия обществен национален живот. А добротата и готовността да се говори само истината, да не се лъже, да се помага в тежък момент безкористно на „загазилия“, са поставени на пиедестал. И пожелах спонтанно да прочета и другите три книги на Бистра, които се появяват ритмично от 2019 г. насам: „Мравчето Бръмзи“ (2019 г.), „Феята Толи“ (2020 г.), „Фермата на Мето“ (2022 г.). И най-новата, за която вече стана дума. А на мен ми стана ясно, че ще говорим вече за едно цялостно творчество, носещо свои собствени отличителни белези, собствени отликачи го теми, собствени герои, които вървят от книга в книга като свързваща нишка така, че героите се запомнят и малкият читател или слушател (ако някой друг му чете) започва да ги приема като свои познайници (ако е например с патиланците на Ран Босилек, запомнени за цял живот от не едно поколение някогашни деца).

Героите на Бистра – хора и животни, са обединени от разбирателството помежду си, от общите ценности, които уважават и приемат за свои, но и от готовността за съпротива и отпор срещу всяко злодеяние, лъжа, жестокост, лакомия и склонност да ограбят другия и по някакъв начин да го унищожат. Всички тези послания към малкия читател са отправени по разбирам за него начин – чрез постъпките на героите. А поуките, деликатно, но ясно са формулирани – разбирамо и подкрепени от развитието на действията на героите и последствията от тях.

В книгата „Фермата на Мето“ например, още в първия разказ „Летящото куче“ отчетливо се внушава каква голяма сила е съчувствието на другите към неволно сгрешилия, колко благородна е щедростта с подарък (нови сини панталони), за да зарадваш осъзналия глупавата си постъпка и грешката си – в случая домашното куче Рони, което без съмнение ще стане любимец и на малките читатели. А в цялата книга семийният свят на хората е пример за ред, разпределение на задълженията („В дом добре поддържан, подреден / всеки там се труди ден след ден“): ученичката, без да поглежда мобилния си телефон, първо научава уроците си, а после ще нахрани и дворното

куче; мама пък ще зарадва семейството с кулинарен шедьовър. Но най-важна е атмосферата на взаимна обич и подкрепа, както между членовете на семейството, така и между хората и животните.

В творчеството на Бистра Ангелова-Янакиева присъства и характерното за детската психика влечење към приключения, пътешествия и нови познания, не само за заобикалящата ги действителност, но и за далечни места, градове и

дори континенти. В книгата „Феята Толи“ децата ще бъдат разходени от нашето Черноморие чак до Северния полюс, а от там (нали феите могат всичко!) в Австралия и Африка, дори и в Антарктида, за да излети най-после Толи за своята родина, където я чакат обичащите я горски обитатели с думите: „Научи ни на честност, вярност, послушание. / За нас ти пример си за подражание.“

Децата и животните – литературни герои, имат поглед, ориентират се и участват не само в живота на семейството, но и в живота на квартала, където например новобогаташът, „мислещ се за крал“ се готви да строи сметище, лъжейки, че ще прави пречиствателна станция. Но добрите сили, включително и котараците мърмустации, успяват да осуетят пъкления му план.

Трогателна е вярната взаимна обич и взаимопомощ между опашатите и мустакати герои и леля Лина – самотно живееща възрастна жена с добро сърце, която постепенно в повествованието осиновява котараците и те намират обич и грижа в нейния дом. А първият от тях („Шарен котарак – малко по-голям от длан, / мърка напевно, спокойно – сякаш има план.“) я спасява от явна смърт, когато в една зимна вечер тя се подхълзва и чупи крака си.

Още много мъдри и верни на доброто заключения и житейски съвети дава на своите читатели Бистра Ангелова-Янакиева. Но си струва да се спрем на епилога в „Котараци Мърмустаци“, който в прав текст казва на читателя:

„Да не се предава!
Винаги да се надява!

Да помага, да прощава!

Да не бяга от проблемите, а да ги решава!

Да вижда красивото и доброто във всяка ситуация!

Това е характерно за българите,

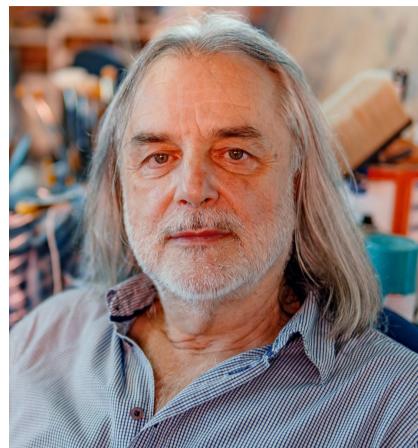
защото са велика нация!“

Е, няма какво да добавя към тези думи, приемам ги напълно!

Непременно искам да отбележа обаче, чудесното оформление и на четирите книги и още по-чудесните илюстрации, които ще пленят и малките, и порасналиите читатели. И ще увеличат вълнението, насладата и удовлетворението от срещата с книгите на Бистра Ангелова-Янакиева, която убедително е засела свое то място в съвременната ни литература за деца. За интелигентните, умни и чувствителни български деца.

Петя Цолова

Валентин Дончевски е полифоничен творец. Той е художник, поет, пише есета и сентенции, композира музика по свои текстове и сам изпълнява песните си. И във всяко от изкуствата, към които го тласкат музите, има безспорни художествени постижения. Като всеки талантлив творец той притежава и трето око, чрез което вижда невидимото и „чува“ думите на дърветата, тревите, водата, дъжда, изреченото от тишината. Познавам го отблизо повече от десетилетие и ме е изумявала нечовешката му работоспособност. Той постоянно рисува, сътворява стихове, композира песни. Истински работохолик, човек се чуди откъде намира сили и време да сътворява всичко това. При това съвсем не става дума за графоманство и липса на художествени критерии. Явно съзнанието му непрестанно е будно и не му дава покой през всичките 24 часа на денонащето.

Наскоро излезе новата му стихосбирка „Нощни асънци“. Самото заглавие на поетичната му книга говори за полифонизъм, защото е смислов оксимиорон. И в същото време това е самохарактеристика на собственото творчество. В „Конспиративен синдром“ Дончевски споделя:

*Луда камбана съм,
защото бия,
звъня за очите на слепи
и за ушите на глухи.
и допълва:
Ориятия ми е слънчева
прави от мен
камбана – снаряд.*

Във „Въпросител“ драматично се пита: „Как можах да премина / при всичкия ад на живота, / да оцеля в тая безумна, / трошаща кости мелачка?“

Стиховете на Валентин Дончевски са изпълнени с тъга и самота. В „Ти-ти-ти- пауза“ лирическият герой горчиво и печално споделя: „Искам да се обадя, / няма на кого...“ В своята Ван-Гоговска стая поетът се чувства напълно самoten.. В „Пасторал“ лирическият герой бяга „все по-дълбоко“ и „навътре“, „в горите Тилийски на тъгата“. За него „Тъгата е всичко, което може да имаш“, „тъгата е завладяваща / каменна река, което не се спира / пред нищо“. Затова поетът се моли на Него да му даде още живот и шанс, за да изучи докрай „сянката и светлината / на тъгата.“

Поезията на Валентин Дончевски е забележително хуманистична. В „Послеслов“ лирическият му герой мечтае: „Ще бъда аз светлинна точица, / ще бъда в хиляди сърца / също като дървесните листа, / милиарди трепкащи, ефирни / слънчица.“ В „Има ли сянка мъдростта“ е категоричен: „Доброто е добро, / когато може / да нахрани / никой.“ В „Размисъл?“ той се прекланя и възхищава „от силата,

«ЩЕ БЪДА АЗ СВЕТЛИННА ТОЧИЦА...»

която / кара ни да сме човеци“. В „Ода, о да“ лирическият герой се страхува от посегателствата на хората към земята и природата, породени от алчност и това ще доведе до самоунищожение човека, и „цялото човечество / застива смачкано и задушено.“ В „Коледа“ скърби за малкото коте, „Убито на пешеходната зебра“ и размишлява по аналогия с човешката съдба. В „Да целунеш слънцето“, „целувката е усмивка“, което „разтваря пространството“. В „Памет“ се зарича да не забравя до смъртта си починалия приятел. Своеобразно продължение е стихотворението „На Ивиш Смирнов“, в което Дончевски припомня с нежност любовните летни младежки преживявания с приятеля край морето в Сълнчев бряг, Несебър, Приморско и Влас. Сходно е посланието в „Неделничен реквием“, което е посветено на поета, приятеля и поетичния съмишленник Неделчо Ганев.

За любовта Валентин Дончевски пише деликатно и съкровено. Колко нежни са стиховете от „Усещане за теб“, което е посветено на съпругата:

*Със сънна четка
нарисувах твоето лице
в прохладата на нощ
от лилави видения.*

В „Брайлово чувство“, посветено също на любимата и съпругата Таня поетът дори само с пръстите си усеща и чувства любовта. От любовта лирическият Аз изпада в захлас и не намира думи да изрази обсебилото го

съдбовно чувство. „Т като кръстовище“ също е посветено на любимата Таня, което е и стимул за творчество. Сходни са посланията и в „Безкрайност Таня“, където Валентин Дончевски вижда профил на любимата, което е „с лице на богиня“ „Къде е Тя, Голямата любов?“, пита поетът във „Викащ въпрос“ и я вижда как Тя „пресича през небето, чак оттатък, / където хукват небесата“. Деликатна еротика откриваме в стиховете от „Адски любовно“. Любимата е въплъщение на красотата:

*Кога видях за първи път
очите на сърната в теб?
С походка грациозна на газела...*

И продължава да рисува със слово и финес образа на любимата. Много фини са стиховете в „Любов тиха“. Любовта прави сърцето на лирическия герой

ВАЛЕНТИН ДОНЧЕВСКИ
НОЩНИ СЛЪНЦА

2024

дума за духовността. В „Картина бърснела“ поетът мечтае да сътвори картина, „превърната в бърснач, / нарисувана с бърснач, / нарязана с бърснач, / душа оголен нерв...“ Кураж на поета дава оставеното от поета Добромир Тонев поетично духовно наследство („Автосугестия“). Най-важен е духовният полет на човека („Албатрос“).

За духовността в поезията на Валентин Дончевски говорят и творци на изкуството, които населяват стиховете му: Ван Гог, Рембранд, Брюгел, Злати Бояджиев, Лао Дъз, Хокусай, Петър Дънов, Дон Кихот и Санчо, Едгар По, Екзюпери, Гео Милев, Лилиев, Иван Динков, Константин Павлов, Добромир Тонев, Димитър Данаилов, Таньо Клисурин, Неделчо Ганев... Очевидно Дончевски ги смята духовно близки.

Поетът ясно създава, че безсмъртие е възможно да се постигне само чрез сътвореното и оставено духовно наследство. Затова често става дума за поезията и поетите. Дончевски е смутен от мълчанието на българските поети („Ритуално“). С гордост във „Феникс“ подчертава, че родната му Стара Загора е град на поетите. „Реквием“ е посветено на поета Таньо Клисурин и в него Дончевски подчертава: „Думите, зад тях се крие всичко“.

А патриотизъмът на Валентин Дончевски няма нищо общо с патриотарството. Родолюбието му е свързано с родната Стара Загора и Аязмото, това са най-скъпите му топоси.

Когато говорим за художественото маисторство на Дончевски, трябва задължително да подчертаем умението му да рисува със слово. С богатата си цветова палитра стиховете му говорят, че са писани от художник.

Като поетика Валентин Дончевски има сходства с творци като Гео Милев, Константин Павлов, Иван Динков, Неделчо Ганев и подобни поети. Но неговият стих има своя специфика. Той пише в свободен стих, който е съответен на неговата сензитивност, на индивидуалната му чувствителност.

Някога Гео Милев бе споделил, че чувства и усеща главата си като кървав фенер! Това при Гео се отнасяне както във физически, така и в художествен метафоричен смисъл. Преди години попитах знаменития Иван Динков имали някаква мечта. Той ми отговори, че мечтае поне за един миг, ако може, като с хавлиена кърпа да си изтрие мозъка и да не мисли за нищо. Той, разбира се, не можа да постигне мечтата си, защото това беше невъзможно за него, съзнанието му непрестанно беше обременено от мисъл, стихове, сентенции, образи, метафори...

Сходно е положението и при Валентин Дончевски. Очевидно в сънищата и в полуслънищата му, и в будно състояние постоянно спохождат и върхлитат кошмарни, демони, видения, образи, метафори, картини, мелодии, които не му дават спокойствие, защото въображението му спонтанно и неуморно работи. Това е мъчително и болезнено за този, който е така устроен. Но и благодат, защото творецът в последна сметка бива възмезден и възнаграден от сътвореното. Животът и съдбата по правило не са ласкави към надарените. Но именно това е стимулът им за творчество.

Никола Иванов

Valentin Donchevski, „Нощни слънци“, поезия, редактор Иван Странджев, Изд. „Дъга плюс“, 2024.

Владимир Шумелов

1. Десет години след смъртта на баща му Стефан, от инсулт си отиде и майка му Клара. И понеже през последните години ги виждаше рядко, чувството му за вина се задълбочи неимоверно, изяде го... Когато с брат си се прибраха от гробището в голямата селска къща, беше 12 часа на обяд. Седяха под асмите, откъм центъра се чу протяжният вой на сирена. Беше 2 юни. Станаха прави до циментовата чешма пред къщата и той си спомни една проза на Дамян П. Дамянов, в която разсъждаваше за паметта на поколенията, за липсващата памет, за забравата. През съзнатието му преминаха страници от отдавна прочетени книги, в които негови стари „приятели“ пишеха за своите майки – „Кратко писмо за дълга раздяла“ на Петер Хандке, „Спомагателни глаголи на сърцето“ от Петер Естерхази, „Дневник на скръбта“ на Ролан Барт. Спомни си и много други неща – преживени и прочетени: в „Бял шум“ на Де Лило двама колежански преподаватели си прехвърлят топката на тема „майка“. „Хитлер обожавал майка си“ – започва единият, декан на факултета по хитлеристика. „Елвис и Гладис обичали да се гушкат и гаят“ – продължава другият, визирачки Краля на рока. Родителката на Хитлер се нарича Клара. „Хитлер бил мързеливо хлапе. Бележникът му бил пълен с двойки. Ала Клара го общала, гледала го и го заливала с вниманието, което не получавал от баща си. Била тиха жена, скромна и религиозна, добра в готвенето и домакинството.“ В случая не се интересуваше от фикцията и фактите. Занимаваха го знаците, символите, онова, което се загнездва в съзнанието, дори като фонетика, прашинка, случайно докосната от слънчев лъч. Аналогните бяха видими, натрапящи се: Елвис и Адолф са „мамини синчета“, такъв беше и той; баща му беше офицер в ракетно поделение, което предполага редки контакти и респект... Всъщност мислеше нещо друго. Майката на Диктатора умира. „През остатъка от живота си Хитлер не търпял край него да има коледна украса, понеже майка му умряла до коледна елха.“ „Ще видя как е при мен, каза си, но отсега мразя 2 юни.“

2. Което едва ли беше добре, но преди това заплака, отначало тихо и приглушенено, като се опитваше да прегълтне они заседнал на гърлото му камък. Разбира се, това беше „емоционален“ плач (роненето на сълзи обикновено), не оная странна физическа реакция на тялото, когато окото ни изхвърля влязла в него частичка или действа като луприкант.

Всички плачем, понякога тихо, после шумно, покъртващо. Тогава не мислим. Сигурно чрез сълзите си освобождаваме тялото от стреса. Или причината е сходна с тази, поради която се изчревяваме. Или чрез плача подаваме естествен сигнал на останалите хора, че сме тъжни, че нещо не е в ред. И съответно, със замъглено от сълзите зрение, ставаме беззащитни, уязвими, като очакваме съжаление и помощ. Ето как плачът поощрява комуникацията и дори шансът ни за оцеляване. Но какво ли значи това само по себе си?

И докато триеш очи с длани и хлипаше, се окайваше: „Майко, татко, липсвате ми. Толкова съм самoten, когато не обичам.“

ЛЮБОВ ПО ВРЕМЕ НА ЗАДУШНИЦА

Какво да правя? Озръщам се – пусто. Космическа безпределност и пустота. Срам ме е. Опитвам се да върна времето, но не се получава....“

Спомените го спохождаха, без да ги търси, както проблясват светкавици: „Баща ми, заприличал на скелет, опитва да крачи из двора; отдавна не гледа прасе, нищо няма из двора, освен 5-6 проскубани кокошки и герест червен петел, който напита на всичко живо, но не и на баща ми; той продължава да крачи, спира, кашля дълго и храчи; и майка – изпъната в селската кухня, вцепенена, с почти обездвижена лява половина, безъбъба, с катетър, но очите, очите... Боже! Онези разбиращи всичко очи от детството са още живи. Някога, когато бях едно нищо, грозен, дребен, вечно болниав, без самочувствие и пълен с пръкори, тя, милата, ми казваше: „Ти си най-добрият, най-красивият, най-умният!“ Понякога ме биеха – тя по-често, баща ми рядко, но силно или по-скоро ефектно – млатеха ме като маче о дирек, но често заради по-малкия ми брат. Бях слаботелесен, безалетитен, криех остатъците от храната си (филии с масло и мед, салами, суджуци) под леглото в кухнята – след това ги намираха плесенясиали измежду играчките при поредното чистене и следващите пласница, понякога прегъльща къщите с шамари, а опитвали ли сте се да излизате през затворен прозорец? Не знам как ме пуснаха да тренирам спортна гимнастика две години след като счупих ръката си в рамото. Тогава претърпях две операции във Военна болница в София... Баща ми ме спаси. Седеше денонично до леглото ми, първите дни поради липса на места – в коридора, спеше на два стола, но всичко друго ми е във мъгла. Благодаря ти, татко! Но кой повървя, че ще стана писател? Майка, разбира се. Това беше част от романтичната концепция за живота. Суровият воин, подполковникът, не вярваше в романтици. Или поне ме му личеше... Това, че ви няма, миличките, ме натъжава. Ставам безпомощен понякога. Инвалид. Но после си казвам: Аз съм последният и това ме прави специален. Трябва да живея, да пиша така, че да не ви е срам от мен. Правя го. Слушам музика (която не обичах), правя любов с красиви, невзрачни и грозни жени (които наричахте курви), пия (което ненавиждахте), виках (когато обичахте еснафското тихо); правя го, защото ви обичам и искам да довърша делата си на тоя свят – искам думи, музика и деца, нашите. Не искам носталгията и комунистите ви. Понякога ме е срам. От всичко, което върши. От себе си. Постоянно съм скептичен. Към целия свят. Сигурно съм страхлив. Мисля си, че животът ме направи страхлив, уби последната капчица самочувствие у мен, съсипа ме. Но по-често си спомням майка и думите й.“

3.

Когато останеше сам, насаме, без никой, тогава, между другото, в самотата си мислеше за майка си и баща си. В началото, между другото. После по-натрапчиво. Знаеше, че ги няма отдавна. Мъчеше се да не си представя, но те го връхлитаха. Разсейваше последните им мигове с по-ранни спомени, по-безопасно. Но и те го измъчваха. Всичко около тях го измъчваше. Защото беше виновен. Такъв се чувствуваше. Такъв беше. И знаеше, че до смъртта си – последен от веригата – ще бъде така.

Понякога се чувствуващо празен като гроб преди погребение, както пише Имант

Зиедонис в една от епифаниите си. Дори по-зле. Не беше разочарован. Но беше много уморен, тъжен и угнетен. И изолиран.

... От време на време припадаше. Пропадаше някъде за секунди или повече, а като се свестеше... Изглежда беше уморен и беше пил на гладно. Прочее, помнеше ясно, че винаги след припадък или по време на операция сънят му е цветен, често радостен, и по-често предхождан от неизбрдима бяла мъгла...

4.

Днес отново бе неделя. Засега беше сам, дори кучета нямаше. Само по магистралата нарядко профучаваха коли. Слушаше по една от рокаджийските радиостанции блус – черен, бял, тематично предаване. И пушеше (Боже, колко пуша, сигурно затова се храня по-малко), докато пише поредното писмо до Людмила. „Засега ти пиша и съм спокоен; пиши ти за себе си, но мислено съм до теб. Понякога спирам и се опитвам да си припомня чертите ти, линията на ръцете, устните ти (особено долната, в която, кой знае, съм влюбен особено), бедрата ти, корема, гърдите, косите ти, очите; после ги целувам, но истината е, че единствено те желая, искам да целувам релефа на тялото ти, кожата ти – бавно, нежно и дълго. И сигурно тогава ще искам това да продължи вечно. Без край.“

Гледам хълмовете и горите наоколо, особено красиви сега... Трябва да виси 36 часа, но мога утре през деня на другия обект да посетитам наоколо. Обичам да ходя в гората, за гъби или просто така, но от доста време е сухо и е пълно със змии, а и за гъби е още рано.

Неделята си отива. Вън отдавна е тъмно. И луната се пълни, и това наистина е време за добри дела. Ще трябва да дочекам утрото, деня, следващия ден... Дано седмицата е добра за теб. Ще се помоля на дядо Господ за теб. А след това ще му кажа: Боженце, помогни ми да я видя, моля те! Кажи ми какво да направя, за да я омилостивя? Съжалявам, че я срещнах толкова късно, наистина, но какво пък, и по-лошо има – можеше да не я срещна.

Е, видя ли какво направи! Ако някой познат прочете това, няма да повървя. Но не се съжалвам. Търсих си го и накрая го намерих. Ако нещо се случи, искам да знаеш, че няма жена, която да съм обичал толкова. Както и да е. Иска ми се също така да те виждам по-често от обикновено усмихната (толкова си хубава тогава) и да не съжаляваш за нищо (остави мислите и съжаленията на мен). Това и любовта ти са ми достатъчни да победя лошите, ако се появят отновкъде. Трудното за мен е, че досега никога не съм мислил толкова сериозно за любовта; често съм бил дори в пасивна позиция, но сега е по-различно. Ако ми повърваш, ще се справя.

Преминавам през катарзис, за да намеря „правия път“ (онзи, за който пише Иво

Андрич в „Травнишка хроника“, който цял живот търсим, но все някъде съществува). Ако и ти го желаеш, помогни ми да го намерим. Тогава ще го извървим заедно. И въпреки че не съм добър разказвач на истории, вечер ще приспивам нашето дете с приказки. А един ден, когато порасне, то ще тръгне да търси „правия път“ – с повече сили и достойнство отколкото нас.“

В момента слушам Mother на „Pink Floyd“, после ще послушам Mother на Джон Ленън и всички Mother songs, ще опитам да си спомня за онези, които си отидаха от живота ми, ще си помисля какво трябва да свърша още, докато тече моят.“

5.

Когато беше малък, мислеше, че е особен, различен. Въобразяваше си тая различност като за изхвърленост отвсякъде. Сирак. Дори като за дошъл отгоре, космически „пришълец“. Но не беше различен, особен беше. Носеше комплекса си за вина постоянно.

Никога не бе писал за баща си. Може би защото вината произхождаше от някакъв необясним срам. Страхуваше се. „Смъртта на всеки мъж започва със смъртта на баща му“ казва Орхан Памук. И Георги Господинов пише за бащата на много места. Последното изречение на неговия Епilog във „Физика на тъгата“ беше: „Начало. Баща ми и динозаврите изчезнаха по едно и също време...“

„Начало, помисли си. Би трябало да заработи Едиповият комплекс! А Силвия...“

Странно бе. Виждах се от известно, кратко време, но знаеше със сигурност, че още първия път я хареса, а след това искаше да я вижда все по-често. Типичните признания на влюбване „от пръв поглед“. Дори се опита да го напише няколко пъти, но, както подозираше, получи мълчание. Пък и какво ли очакваше, не я познаваше. Знаеше, че когато се влюбиш, ставаш egoист и се опитваш да игнорираш всички, действителността. Но тя беше тук. За него светът беше прост; всъщност всичко е крайно просто, ако привличането между двама е достатъчно силен, уверяваше се сам. Не я караше да прави избор, споделяше едно върхълът яло го чувство. Нещо, което интуицията му подсказваше, че е безплодно. Тогава трябваше да се виждат по-рядко и все по-рядко, защото времето лекува подобни чувства като детската шарка.

6.

Затова отпращи за Америка. Можеше да замине за Германия или Обединеното кралство, но накрая склони на думите на един свой познат, че САЩ е идеалното място. Нищо, че е на другия край на света – на Западното крайбрежие. Това му допадаше. Там се ожени за по-възрастна от него собственичка на мотел, с която нямаша деца и след време се разделиха. Остана в Шатите, не искаше да се връща в родината си. Никой не го чакаше тук...

... В събота привечер лежи на брега на оксана. Мисли за родителите си и мисълта му е ясна, опитва се да подреди доминото на спомените, но не се получава. Шарада. Спрял е Форда на 100 м от брега. Зяпа носталгично изчезващото зад хоризонта слънце. Дошъл е да остане, и толкова. Това, което е видял, не му дава спокойствие. Дойде, побачка, Guten Abend, дори утре ще се натурализира. Иска да мисли за онова петънце на Балканите, но вълните изтриват мислите му като фигури по пясъка. Единственото, което съзира ясно, е краят. Там, където слънцето залязва. И своя програмиран финал. Бяга на запад при залез слънце, за да види по-добре Венера, но напразно. Върви още един филм...

ЗНАЧИМ РОМАН ЗА ДНЕШНОТО ВРЕМЕ

Писателят Николай Табаков е отдавна познато и утвърдено име в съвременната българска литература. Впечатляващи са неговите активни творчески изяви в белетристиката.

Табаков е основател и дългогодишен управител на издателска къща „Анубис“. Автор е на тринадесет книги, от тях десет романа, три сборника с разкази и един детски роман. Две от книгите са преведени и издадени на сърбски език, три са преведени и издадени на руски език и още две преведени и издадени на немски език.

Два от неговите романи са отличени за роман на годината от Съюза на българските писатели през 2009 и 2019 година. Носител е на националната литературна награда „Професор Димитър Димов“ за цялостно творчество през 2021 година, както и на специалната награда „Свирепо настроение“ от третия литературен конкурс „Йордан Радичков“ през 2022 година.

В своя доклад за романа на литературната дискусия на СБП през 2024 година, Николай Табаков пише: „Светът е в противоборство. Обикновените хора изпаднали в стрес. Вълнуват се, тъгуват, преживяват различно. Кой ще покаже пътя? Не са ли писателите тези, които уж живеят с ръка върху пулса на времето? Не са ли хората на изкуството в най-висша степен и хора на морала?“

Писателят сякаш е пророкувал тези думи и терзащи го въпроси за своя нов роман „Концерт за жаби и оркестър в ми бемол мажор“ / Издателство „Изток – Запад“, 2024 /, търсейки отговор за хуманната мисия на твореца в днешното ни тревожно време. Тези съждения са един отворен прозорец към идеяния и художествен свят на романа, композиран от автора в две части, всяка една от тях с по петнадесет глави.

Това е роман, който иска да ни каже истината за света, в който живеем, за отговорността ни към друго мислещите и правото им да отстояват своята позиция. Проблемът на днешния човек да запази човешкия си облик и как да бъдат защитени обикновените хора, когато в Европа бушува война, която Русия води в Украйна.

Още дългото метафорично заглавие провокира читателя и го подтиква към размисъл. Провокациите са характерен стилов белег на писателя. Накаквито и противоположни позиции и разбирания да са персонажите в романа над тях стои хуманната позиция на автора да защити правото на хората за по-добър и смислен живот. Само хора на духа, каквото са повече от героите на Табаков могат да дадат отпор на стадната психика на тълпата и „крякането на жабите“.

Авторът е изградил в романа си запомнящи и индивидуализирани образи – старият моряк дядо Арго, художникът Баста Сендов и неговата баба – знахарка Саломе, бизнесменът Теодосий Багрянов, брат му Хари и старият Бруто, лекарката Мария Марквичка и болната ѝ дъщеричка, управителката на хотелския комплекс Сия Адамовска, наследникът на руски дворяни – емигранти граф фон Биленхаузен и дъщеря му графиня Антонина, престолонаследникът на Норвегия Кристиян Трингвесон и съпругата му Лурдес – Пилар Манасия и техните семейни приятели Илла Столберг и Зигфрид Мугнус и други. Хора с различен етнически произход – българи, руси, норвежци,

циганка, македонка, аржентинка – всички събрани от писателя под „българското небе“. Всеки със своите достойнства и слабости, с правото на житейска позиция и толерантност към другия. Срещат се и второстепенни герои като Гланцо Синекуров, Списък Антанасов и други. По-важни са обаче не странните имена на героите, а техните постъпки и действия, които са запомнящи се.

В структурата на текста се редуват аз – повествование от името на неутрален герой или с акцент на гледна точка от някои от героите. Отделните сюжетни линии свързвани с художника Баста Сендов, със семейство Багрянови, с руския граф Биленхаузен, с дядо Арго, се обединяват от политически, религиозни, философски, житейски теми и се редуват с езистенциални разсъждения.

Дори описанието на природата при Николай Табаков не е самоценно, а изяснява с лека ирония и хumor детайли от повествованието или е в унисон с емоционалния свят на героите.

Авторът умеет чрез гротеската, пародията и фантазията да рисува впечатляващи и абсурдни съдби – неуката циганка Саломе разсъждава философски, а дядо Арго, който е страстенорфеист–аргонавт, запомняме с мистичните си превъплъщения. В романа майсторски е вграден и митът за Орфей. Табаков умело съчетава реализма на изображение с мистиката, а на края на романа и с магическия реализъм.

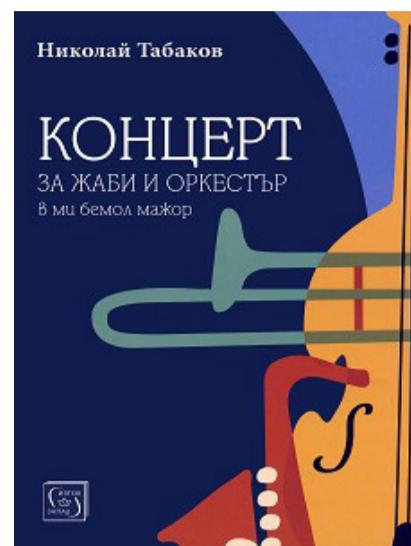
Романът „Концерт за жаби и оркестър в ми бемол мажор“ е по-различен по съдържание и художествена форма в съвременната ни литература. Той се отличава с широта на художествената мисъл, с психологическа пълност и подтекст, с които са описани епизодите в романа – необичайни случаи и преживявания и тяхното нравствено въздействие, чрез своите многопластови и многозначни послания.

Освен хуманизъмът на изображение автора разкрива и стремежа на всеки човек за индивидуална свобода, извън каноничните правила за живот на обществото.

Писателят превръща в романа си Хотелът на Черноморския ни бряг и Крайдунавското село Брегалци, в малък образец на нашия свят. Опитът на кмета на Брегалци да промени света и събитията в него, карат стария Бруто да изрече думите: „Гледайте село Брегалци и ще видите света – разлика няма“.

Норвежкият престолонаследник със семейството и приятелите си се озовават на южното ни Черноморие и изживяват своите приключения с лодката на дядо Арго и на загадъчния остров. На Северозапад, в имението на граф фон Биленхаузен се разгаря една малка „война“ и повече от хората там са въвлечени в нея. Според автора обаче, светът принадлежи на живота, а не на смъртта, тъй като „никоя победа не върща мъртвите“.

Актуалните проблеми на нашето време, третиращи се в романа карат

читателя да заеме определена позиция и се замисли за един по-човечен и справедлив свят. Високата художественост на текста се крие в смелата гражданска позиция на автора, в страстита му към правда и хуманизъм. Писателят поставя езистенциални въпроси за смисъла на живота, за смъртта и безсмъртието, за любовта и омразата. Проблемът за моралното падение

на личността, за непримиримостта на тълпата към другата гледна точка.

Едно от най-ценните човешки качества е способността да се общува с другите. Когато Сия Адамовска питат богатия Хари Багрянов какво му липсва, той ѝ отговаря: „Нищо не ми липсва. Просто няма с кого дума да разменя“. Думите му звучат като присъда над днешното ни отчуждено общество.

Белетристът описва един пътър и шарен свят, в който любовта и омразата, доброто и злото вървят ръка за ръка. Един засушен свят на човешки страсти и неволи. Отчаян укор към хората са и думите на Орфей в последната глава на романа: „Те вече не познават радостта. Познават злобата, познават войната, познават силата на парите“.

Николай Табаков владее всички литературни похвати на наратива – животоописание, портретуване, диалог и майсторски ги използва в текста. Той е не само самобитен и автентичен разказвач, но и проницателен психолог с философски поглед към живота.

Пестелив в обрисовката на образите, писателят представя героите предимно чрез описание на душевното им състояние, действията и постъпките.

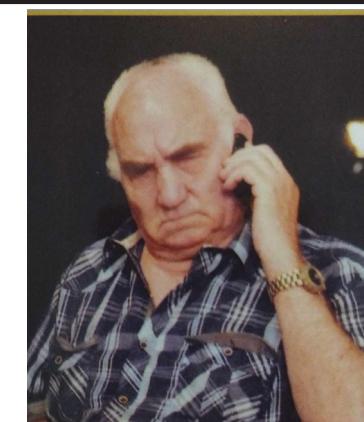
Най-свободомислеща и пряма е циганката Саломе. Преклонението към красивото в живота, наследява и внука ѝ – художникът Баста Сендов. Той отказва женитба с красавата графиня Антонина Биленхаузен, защото поставя изкуството над всичко. Неговата картина „Старецът“, покорила европейските галерии, е апоеоз на твореца.

Табаков е зрял белетрист, вглежда се в действителността, която ни поднася както човешки драми, така и комедийни ситуации. Романът му е наситен с философски прозрения, хуманност и на места с магически реализъм. В края на повествованието се случват чудеса – корабът на аргонавтите акостира в Брегалница.

Писателят има свои отличаващи го от другите белетристичен почерк и стилистика. Умее така да композира романа си, че да съчетае в едно цяло регионалното, глобалното и общочовешкото, да сведе естетическото си и нравствено кредо до смисъла на живота, защото човек живее истински само осмисляки го.

Новият роман „Концерт за жаби и оркестър в ми бемол мажор“ надгражда постигнатото от белетриста през годините в този жанр и е една от най-успешните му книги. Той затвърждава името на Николай Табаков като превъзходен разказвач и го нарежда сред най-добрите ни съвременни белетристи.

Иван Д. Христов

Емил Георгиев

ЧУВАМ КРАСОТАТА

По пътя стар – пътечка вече, вървя с бастунче във ръка иeto – там, не е далече – рекичка, мостче и върба.

Вода шурти, цамбурна жаба, изпърха птица – отлетя. Залая куче, чу се крава, коза наблизо извреща.

Ветрецът гали, сълнце грее, житото в нивите шепти, тежи класът, зърното зреет, наоколо живот трепти.

Далеч в нивата пъдпъдъкът гласи, че жътва е дошла, че идва ред на труд и мъка по ширналите се поля.

Селцето в жегата си дреме. Мегданът празен, ни човек. Тече си мързеливо време, задишано във тоя пек.

Във двор съседен кекерецът¹ с петела герест се надпиява, а вечер мери се щурецът със славей в горската дъбрава.

Незрящ, аз чувам красотата! За минали неща копнея. Надвил съм мъката, тъгата иeto – чувствам, че живея!

¹ – кекерец – порода дребен петел, петле

Стихотворението е спечелило конкурса „Зрящи сърца“ на Националното радио „Христо Ботев“ - 2022 г.

КАКВО БИХ ДАЛ

Какво бих дал да се завърне пред мен изгубеният свят? Какво бих дал, та пак да зърна на роза пурпурния цветят?

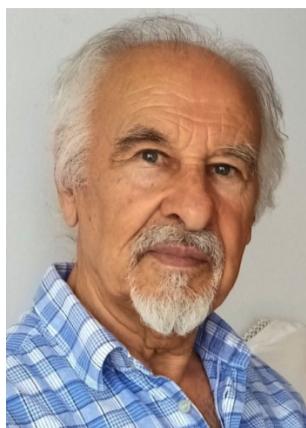
И бих ли смогнал да прежаля в замяна спомени добри, детенцето когато галя по русичките му коси?

Дали си струва да прогледна, забравил родния си праг и с гости чакани поседнал на сянката под стар чардак?

В живота труден съм събирал безбройни хубави неща, та трудно ми е да избирам кон от тях да заменя.

Макар и зрящ, без тях оставам и по-сакат, и без мечти... А винчетата си не давам, дори за хиляди очи!

...Една мечта така си помня – наопаки се събъдна тя: аз вчуе за ръка да водя, а то поведе ме сега!

Най-новата стихосбирка на Иван Енчев - „Ехо от бързей” (2024) се състои от два самостоятелни лирически цикъла. Първият, озаглавен „Движение”, съвместява творби, създадени през последните няколко години и някои по-стари. Те са обединени от външността за неспирния ход на живота, изобразен най-вече чрез образа на водата.

Във втората част на сборника в цикъла „Алегория“ се проектират различни човешки вълнения и преживявания чрез елегичната съдба на птици и животни.

БЪЛГАРИН

Не съм сред галеници на съдбата.
Описан съм да скитам по Земята.
От зло и от добро
навред притиснат,
аз търся хляба си по хълзгав път,
познал докрай меда на глобализма,
но пак съм българин от кръв и плът!

Най-свиден дом
отключен все ме чака
с най-първия за мен попътен вятър.
България компас е за завръщане. -
Земя като гнездо на щъркели!

Иван Енчев.
„Ехо от бързей”.
Стихотворения.
Редактор Йордан Атанасов.
Издателство
„Българска книжница”.
София, 2024.

ТРЕВОГА

„Народе????”
Васил Левски

Народе, какси ми къде са мъжете,
потомци на гордите вехти войводи?
Дали не очакваши от други планети
да дойде нечуван светец да те води?!?
Къде са децата ти, внучите де са? –
Далече съдбата с подмами ги храни.
Сред чуждите хора слугите им те са.
Там...никога няма да бъдат разбрани.
Тук, в къщи самотни – отчаяна гледка:
старици се радват на кученца дребни,
а не на дечица. Те чакат... И чепкат
непрани кълчища от клюки зловредни.
И чезнат – свещици във храм дрогорели –
най-мили и свидни чеда не видели...
Щом, слава на Бога, живеем всемирно,
щом срещаме трезво и радост, и рани,
народе, какси ми защо сме неспирно
мишена за обир и сделки измамни? –
Тук вече невиждана напаст вилнее,
по-страна от всичките минали чуми.
Свещената наша народност линеен:
затриват се родове, букви и думи!!!

Народе, народе....

РУЧЕИ

*Белите ручеи –
лъгани, мамени с алени изгреви.
Белите ручеи –
тровени бавно със гъби коварни.
Белите ручеи –
весел букет за очите ми.
Белите ручеи –
песенен ек за душата ми.
Белите ручеи –
буйно и страстно бълбукат на воля.
Трудят се, губят се, лутат се.
Пролетни бяха. После пък – летни.
Есенни станаха тъй неусетно.
Вече са ледени с крехки кристали...*

*Делници мои –
щастие бързо и преходно.
Не, не пресъхвайте,
сребърни ручеи прелестни!
Сляло е жадното гърло на времето –
дебне и чака със зинали челюсти.*

(Родопите, Чудните мостове)

ГЛЕДАМ ВСЕ НАПРЕД

*Вървя през есента – суров урок научил.
Не ме отчайва зълъч, ни почест ме слепи.
Не споря със подлец, дори да е на ужасим.
Без мъст и клевети
добрината ме крепи.*

*Горях сред пек и студ като сеяч на нива.
Каквото сях, посях: и плодовете брах.
Бе участта ми зла, тъй рядко милостива. –
И завист, и сплетни
сам навсякъде видях...*

*Не ме търсете днес в кафези за броене. –
Възторгът ми ехти по не една скала.
Презрят упадъка на туй бездушино време,
въздигам моя дух
с честни думи и крила.*

*Аз гледам все напред през драми и заблуди.
Хъвърча къде ли не с метафори – мечти!..
Животът е летеж. Зората щом ни буди
със порив на орел,
по-човешки се лети.*

ГЛОБУС

*Прекрачихме към XXI век с една надежда:
Светът
да взъмъжее по-добър и по-благоразумен.
Но тази среща днес
подобно пубертет изглежда,
след който нито по-красив си,
нито по-залиuben.*

*България
най-свидно кътче е на глобуса ни вечен –
туй всяко българче
със майчините думи тук го учи.
От хиляди години
как един пророк не ни предрече,
което с нас сега
като прокобра злобна ще се случи?!*

*Децата ни
за своя хляб отиват толкова на Запад,
че тръгнат ли към нас,
ще се завръщат чак от Изток.
Те как ще заплатят
тъгата ни с добра заплата?
На кой език децата им ще пеят отривисто?..*

*Година след година
все гризе ни мъка, не – показа!*

*Една ли радост
като пепел във огнището изстина?*

*О, Боже, за какъв ли грях
така жестоко ни наказа? –*

*Потомци наши
днес Родината ни
смятат за чужбина...*

Васил Давидов

ПРАВОСЪДНО-РЕФОРМЕН СКЕПТИЦИЗЪМ

Дордото агентурата
ведно с номенклатурата
с хъс большевишки
държат магистратурата
на къси кашки

все така ще нагласят везната
да не са ѝ единакви блодата,
Темида все тъй ще се грижи
да спасява бандитски престижи

и всяка реформа
ще става проформа –

според както сочи
конюнктурата...

ПО МОТИВ ОТ ИНТЕРНЕТ-КЛАСИКАТА

Не ме питайте как.
От горчив опит знам.
Да общуваш с глупак
си е истинска драма.
От една страна виждаш –
съвсем не си сам.
А от друга –
съвсем не сте двама!

АГЕНТУРНОТО ДЕЛО – УНИЩОЖЕНО

За да се харно уреди,
на колко души навреди...

ПРОФЕСИОНАЛИЗЪМ

Чадъри бранят,
както срещу дъжд и сняг,
от слънцето, ако се престарава.
Поражда страх отявленият враг,
но и приятелят, щом прекалява
с доказване на чистите си чувства...
Доброжелателю, недей забравя –
да бъдеш подъл също е изкуство!

ТВ-ПРОБЛЕМ

Дали е причината възрастта ми
или е някаква сложна повреда?
В пакета ми има над двеста
програми,
а няма какво да се гледа...

БЕЗ ЦЕНЗУРА

Като колега и началник,
профессионален ще ти кажа:
Смел и силен ти е репортажа!
...Сбирай си багажа...

ПОДОЗРИТЕЛНОСТ

Ако някой каже: Аз съм умен!
– подозирам го в нахална тъпota.

Ако някой каже: Аз съм хитър!
– подозирам го
в неизточима глупост.

Ако някой обяви, че е културен,
подозирам яростна простачина.

Ако някой каже: Аз съм честен!
– подозирам,
че се къпне във корупция.

Ако някой каже:

Аз съм принципен!

– подозирам,
че робува на пристрастия.

Ако някой пък рече, че е добър,
подозирам, че гори от злоба.

Ако някой винаги мълчи,
подозирам, че потува неспособност
за каквато и да е разумна мисъл.
Ако някога случайно чуя:

Аз съм калпав, аз съм кръгла нула!
– ще подозирам користна
и лицемерна скромност.

Бих повярвал само на говорещия
силно, ярко, страстно, убедително,
но не за себе си.
За справедливостта.

Подозирам, че това ще се окаже
най-жестоката грешка в живота ми.

ПОСЛЕДНА НАДЕЖДА или ГОСПОД Е БЪЛГАРИН!

Малката, но много прости нация
свикна с бързата си деградация
и затъна в самоликвидация.

Масите не щат да бъдат Граждани,
щом си имат нещо за наяждане
и си оцеляват чрез нагаждане...

Само Господ в тая ситуация
би спасил ни – чрез религиозност –
(казано по нашиенски - прераждане):

с чип - блокиращ всяка излагация,
с материал - достоен за изграждане,
и със истинско - (а не менте!)
Възраждане!

Амин!

АДРЕС: 6003 СТ.ЗАГОРА, УЛ. „ХР. БОТЕВ“ 4

РЕДАКТОРИ: ЙОРДАН АТАНАСОВ (GSM 0888 790 135),

РУМЕН СТОЯНОВ, ИВАН БОЧЕВ, КРАСИМИРА БОЖАНОВА

ИЗДАТЕЛ: НЧ “ДАСКАЛ ПЕТЪР ИВАНОВ-1988”

E-mail: lit_glas@abv.bg Интернет страница: literaturenglas.com

ПЕЧАТ: “ЛИТЕРА ПРИНТ” АД - СТАРА ЗАГОРА

НЕ СЕ ВРЪЩАТ И НЕ СЕ РЕДАКТИРАТ МАТЕРИАЛИ!

АБОНАМЕНТ - САМО В РЕДАКЦИЯТА

НЕОЦЕНИМА БЪЛГАРСКА И СВЕТОВНА ГОРДОСТ 111 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА БОРИС ХРИСТОВ

Изключително много ме вълнува през последните четири десетилетия разноликата и неравна съдба на този неповторим български и световен оперен колос, разнасял с невероятния си талант по най-престижните световни сцени славата на любимата си родина. Но и в същото време е погънал сточески толкова незаслужени огорчения от безогледното примитивно тесногръдие, господстващо безпрепятствено по времето на иначе безспорния икономически, социален и духовен подем на социалистическа България. И пътувайки замислен по неговия труден, но пък и толкова креативен житейски и творчески път, неведнъж, през последните години съм го съпоставял с устремния и неудържим творчески възход на Николай Гяуров, допринесъл също немалко за красивото духовно лице на страната ни в чужбина, но който винаги се е

радвал на всестранната гореща подкрепа на тоталитарната власт у нас. А това несъмнено му даваше криле и зареждаше с енергия неспирания му творчески полет. Струва ми се, обаче, че тълстък за успешния творчески път на младия Гяуров е първото им спечелено с Димитър Узунов авторитетно признание през 1955 година от международния конкурс за млади оперни певци в Париж. Оттогава нашумя и името му в средите на музикалния свят у нас и в Европа. Но това е друга тема за разговор.

Повод да се върнем към дългогодишния бас номер едно на планетата е приближаващата 111-годишнина от рождението му. А това завръщане никак не е случайно и за нашите съвременници под пазарджишко небе. В Пазарджик – Града на Константин Величков, се извисява единственият и може би най-внушителен монумент в страната ни на големия Борис Христов. И извисяването му пред Съдебната палата, в центъра на града ни, никак не е случайно, защото през далечната 1942 година бъдещият покорител на световните оперни сцени е обитавал Пазарджик като стажант-съдия. И доколкото съм осведомен, е живял на квартира в скромна едноетажна къща на ул. „Граф Игнатиев“, която е съвързана с родните места на най-забележителните личности – наши предшественици – Константин Величков, Теодор Траянов, Георги Машев и др. Намирам, обаче, за уместно, че това великолепно паметноувековечаване на легендарния ни артист дългим на благородните амбиции на нашия родолюбив съгражданин Емил Йончев, посрецинал финансово всички разходи по реализацията на това скъпо-монументално признание, осъществено от талантливия скулптор Георги Чапкънов – респектиращ представител на съвременното ни изобразително изкуство.

Мисля, че случаят повелява да си припомним някои по-характерни страници от плодоносния житейски и творчески път на големия Човек и Творец – Борис Христов. Роден е на 18 май 1914 година в Пловдив. Неговият баща, Кирил Христов, е от село Сович, Разложко, в подножието на Кожух планина, близо до Битоля, и наследява свободолюбивите и културни народностни традиции на своя роден край, за което помагат немалко и връзките му с Гоце Делчев и борбите за свобода на македонските българи. Природно буден и ученолюбив, завърши гимназия в Солун, а след това и литература в Париж и работи известно време като гимназиален учител в Дедеагач, след което продължава учителската си професия в Града на тепетата. Майката на бъдещия надарен изпълнител от нашумелия навремето внушителен хор „Гусла“ – Райна Тодорова Попиванова, е завършила стопанско училище, природно интелигентна жена, която създава уют в къщи за благоприятното развитие на децата им.

Младото семейство не се задържа в Пловдив и се преселва в София, където се установяват в малка скромна къща, на ул. „Самуил“ 43. Там малкият Борис в техния гостолюбив дом често се потапя в света на много народни песни, даже и църковно-песнопение, изпълнявани от баща му, близки роднини и приятели. Нещо повече, бившият френски възпитаник е събирал и разпространявал стотици светски песни от Македония.

И именно тази певческа и музикална атмосфера закърмява изваници безвъзвратното пристрастие към песента на Борис и неговия брат Николай. Неслучайно като възпитаник на Втора столична мъжка гимназия Борис е солист вече на гимназиалния хор. А културните среди в столицата, усетили невероятното му дарование, го привличат още от последния гимназиален клас като надежден певец в най-представителната певческа формация – прочутия хор „Гусла“. Приобщаването му към музиката, разбира се, не е случайно увлечение, защото още от малък у дома свири на китара и цигулка. Тук е мястото да се отбележи, че още като момче е забелязан и е включен в състава на столичния детски хор „Софийски славейчета“. В неговия репертоар оживяват не само български масови и народни песни, но и нашумелите след 1934 година руски песни и романси, повлияни по онова време от възстановените от Кимон Георгиевски правителствени дипломатически отношения със СССР.

Благоден на невъзвратимо в песента, младият Борис постепенно разширява диапазона на певческите си интереси. В тази насока – пише неговият биограф проф. Атанас Божков, особено важен стимулатор се оказват и първите му посещения на оперни спектакли и директните му срещи с певци като известният тогава баритон Цветан Каролов (1890 – 1950). Но като че ли окончателно обича бъдещето си на оперното изкуство, след като посещава още като ученик в 6-ти клас представление с операта „Вълшебният стрелен“ на Верди. А по-късно спектаклите на „Борис Годунов“, „Мадам Бътерфлай“, „Кармен“ направо го омагьосват, както споделя и проф. Атанас Божков.

И все пак участието му в хор „Гусла“ е първата му най-сериозна школа, която отприцава бента на невероятния твой творчески потенциал.

На един от масово посещаваните му концерти присъства и цар Борис III, който е силно впечатлен от неговия глас и настойчиво кани част от хоровия състав да изнесе концерт на 19 януари 1942 година в Параклиса на Двореца. Царят тръпне възхитен от тембъра и сръчното му умение да покорява с гласовото си богатство аудиторията. Вика го при себе си и се учудва от певческото дарование на този млад юрист, като му предлага усъвършенстване в Италия. И само след седмица получава известие от Министерството на просветата, че е осигурена стипендия за музикално-певческото му обучение в Страната на Апенините. Домът им внезапно е залят от емоционално раздвоение, разтърсен от неочаквана радост и тъга. Най-много се безпокои майката за неизвестната по-нататъшна съдба на скъпия си син. Наистина недоумение – как може да загърби така изведенъж юридическата си професия и да се настройва на друга вълна, за която не разполага с нужната професионална подготовка.

А всъщност синът им по природа не е роден за правист, но се учи за такъв по неотстъпчивото настояване на баща му, който държал за професия, която ще му предостави по-сигурен хляб в живота. Не така мисли, обаче, бъдещият покорител на концертните подиуми.

18 май 1942 година. Купчина развлечения изпращащи на столичната ж. п. гара не могат да откъснат очи от довчеращия млад съдия, който е захвърлил завинаги съдийската тога, тръгнал да събъда мечтите на неспокойното си сърце. Наоколо ухое Май, дъхтящ на усмихнати рози и свежа зеленина, окъпан в ласката на обичайните си гальовни лъчи. На перона никой не се впечатлява от жизнерадостната пролетна природа. Родители, близки, приятели, „гуслари“ маҳат, доста оживени на младия пасажер, пожелавайки му добър път и щастливо пребиваване в чужбина. Всички са озарени от мили, загадъчни усмивки. Само майка Райна се притеснява за скъпия си чедо, плувнала в сълзи. Раздяла, която се вселява завинаги нелечима в спомените.

С пристигането си Рим „не го поръска с ябълков цвят“, пък и той не е очаквал специално посрещане. Но е окуражен от първите си контакти с артисти, за които се носели ласкави легенди. Истинско щастие за него е, обаче, попадането му в ръцете на знаменития певец и педагог Рикардо Страчиари, на когото талантливият пришълец дължи изключително много за бъдещото си творческо израстване. ... Междувременно военновременната обстановка под италианско небе се влошава, по улиците на Рим се водят сражения, падат бомби, няма спокойствие и сигурност. Заедно с това младият българин изпитва финансови затруднения, парите му започват да не достигат за уроци по италиански език, за квартира и храна. Обръща се за подкрепа към посолството, но никой не го чува. През месец септември 1943 година е принуден да се завърне в България. За съжаление дипломатите ни не се притесняват за неговото принудително напускане. Този акт на ученика едва ли не влудява учителя му Страчиари, който хуква побеснял към посолството и запъхян изсипва кипналата си неудържима ярост: „Къде е този момък? Намерете го и го доведете с полиция! Знаете ли какво губите? Та той е изключение. Неговите заложби не могат да се проиграват – те принадлежат на света!“

... Търси спасение от погналите го беди в Залцбург, Австрия, но и там скоро го отравят поредните разочарования... ... През май 1945 г. мълкнаха уморени от войната в Европа и последните пушкала, но не стигнаха мизерията и недомъкът на народите. Съзавръщането си отново в Италия младият български несретник се вижда в чудо, останал с празни джобове. Пръв го успокоява учителят му Страчиари, който поема обучението му безплатно. На помощ му се притичва и италианският адмирал Роберти, който настойчиво му предлага безплатна стая в собствения си дом. Същевременно му е осигурен обяд ежедневно и от Ватикана.

През 1945 г. Борис Христов се запознава с Ренато Фазано – влиятелна фигура в италианския музикален живот, директор на Санта Чечилия. Той чува само изпълнението му на монолога на Борис Годунов и веднага му предлага да сключи договор за един концерт. Това неиздадено предложение съмнено мигновено потискашата го тежест на финансовите затруднения и му отваря вратите на бъдещите му успешни творчески изяви. Така, след като е вкусил вече от незначителните роли атмосферата на провинциални оперни театри, е поласкан, че ще пее със световния оркестър на Академията на Санта Чечилия в Рим. Скоро с мъгъзия си мелодичен глас грабва публиката в Римската опера със силно впечатляващия образ на Пимен от „Борис Годунов“ на Мусоргски. После за него се открива пътят и към Миланска скала. Не закъснява и първото му турне из други градове, вестниците отделят гостолюбиво страници за талантливите образни превъплъщения на младия надарен български артист. Расте мълниеносно и популярността му в италианските музикални среди.

Все по това време, на 15 март 1946 г. случайно се запознава със семейството на Франка де Рензис, която е пленена от обаянието и таланта на младия българин, плавма искрата помежду им и става за него незаменима житейска спътница. Нейната безгранична привързаност към него, постоянно искрящата ѝ обич и вдъхновение стимулират шеметното му творческо израстване. Пътъм Борис Христов овладява огромните постижения на италианската музикална школа, но и завоеванията на руското оперно изкуство, учейки се от майстори на руското оперно изкуство като Александър Акимович Санин, чийто постановки в Московския художествен театър „К. Станиславски“ могат да бъдат еталон и за най-изисканите световни сцени. Иначе как би се възхищавала международната културна общественост от неговите блестящи спектакли на „Борис Годунов“, „Хованщина“, „Княз Игор“ и други негови превъзходни сценични продукти?... Именно това позволява великоделните му образи в „Борис Годунов“ и на крал Филип II от операта „Дон Карлос“ на Верди да останат и до днес недостижими. Да не говорим за убедителното му участие в „Набуко“ от Верди, „Бохеми“ от Пучини, „Фауст“ на Гуно и др. негови много силно впечатляващи превъзълщения, които са своеобразни светли жалони по неговия креативен път към върховете на големото изкуство. Инак би станал водеща артистична звезда в Миланска скала, а по-късно години наред как би посрещнал възторжените овации на благодарствената публика в „Ковънт Гардин“ на Лондон. Често ще го връщат драгоцените му спомени и от незабравимите му сакрални вълнения от изявите му по оперните сцени на Париж, Сан Франциско, Ню Йорк, Москва, Виена и много други градове по света – крупни средища на световната култура и цивилизация.

... Борис Христов се извисява с изумяващата си висока нравственост, неподкупна скромност и завидно благородство като личност. ... А под българско небе се сетиха за него като всепризнато и могъщо творческоявление чак в края на 80-те години на миналия век, когато социалистическата държава се беше изчерпила и се усещаше вече необходимия полът на така наречените демократични промени, които скоро ни разочароваха с връхлетелите ни уродливост и падение.

Що се касае за споходилото го шумно признание, макар и доста закъсняло, обсипано с всички всевъзможни най-високи награди на нашата държава, те като че ли прозвучаха за здравия разум също като едно немалко закъсняло извинение. Но това е друга тема за разговор.

В края на краищата, големият артист и човек даде превъзходен урок на всички свои съотечественици, че стои над всички и с всичко. И навлязъл вече в дебрите на третата си възраст, извървял достоен път на човек и творец, завоювал завидна световна слава, Борис Христов, още приживе, решава да направи своя благодатен поклон на любимата си татковина. Завещава на своя народ вилата си в Рим с настойчивото желание да се превърне в Академия за обучение и усъвършенстване на млади талантливи българи в областта на музикално-певческото изкуство. Аналогично постъпва и със собствения си столичен дом, на ул. „Цар Самуил“ – 43 за превърщането му в музей и в дом за школуване на млади музикални дарования, и в център за престижни културни изяви. Освен това, дарява на родината си и всички записи от оперни спектакли, концерти, тържества и църковно-поповия.

За съжаление, огромната му творческа натовареност, често непосилна, покояща нестабилното му здраве и на 28 юни 1993 година „Българският Шаляпин – гений на лиричния театър“, както го назоваваха някои американски издания, си отиде от този свет. С неговия залез си отиде и една цяла епоха в историята на планетарното ни оперно изкуство. Борис Христов остава завинаги за днешна и утрешна България нашата неоценима българска и световна гордост.

Продрум Димов

